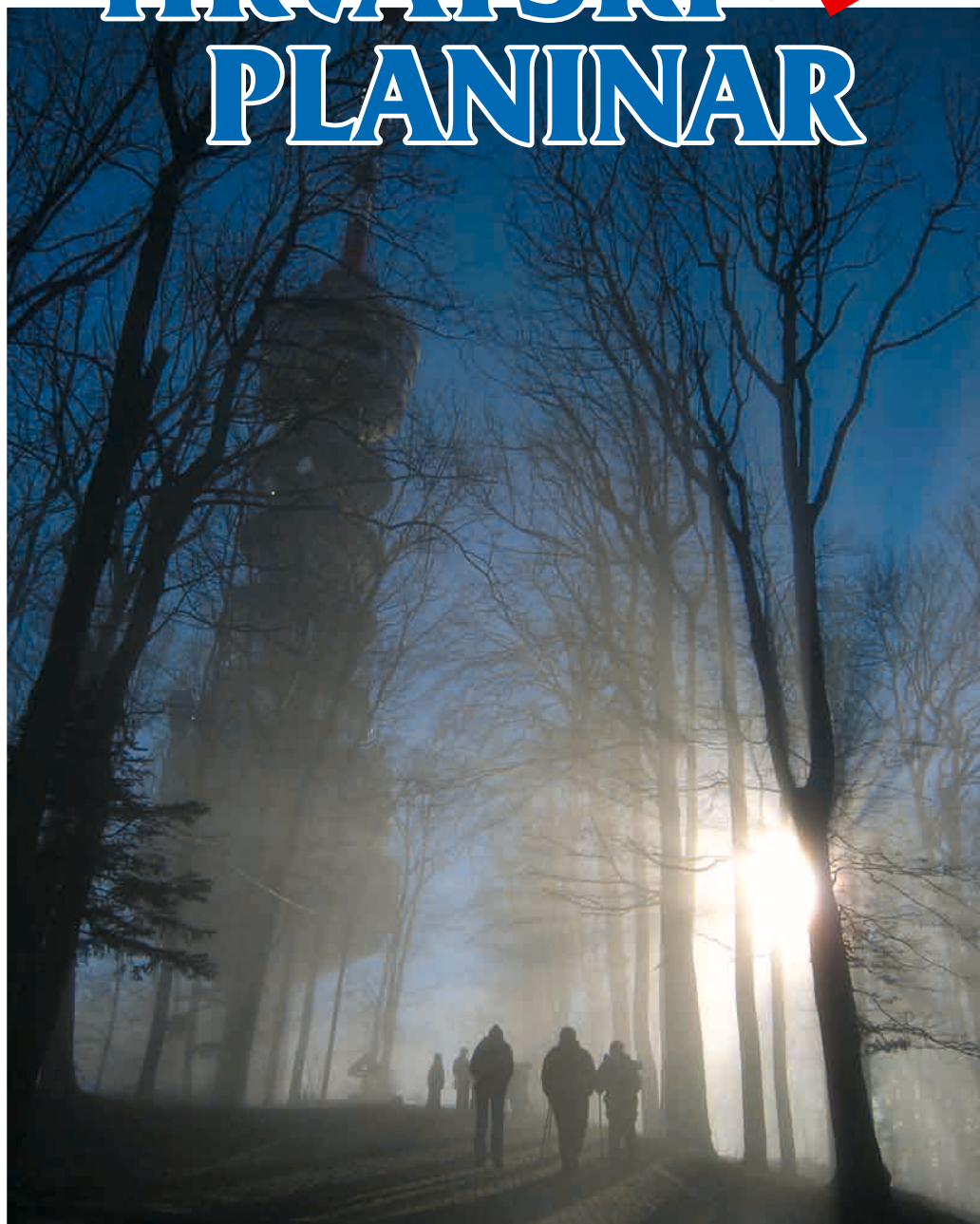

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 97

PROSINAC
2005
12

»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1948. do 1949., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2006. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo 35 eura). Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan **Vaš pretplatnički broj**. Pretplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na pretplatnički broj.

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb, HR
Tel: 01/48-24-142, fax: 01/48-23-624
E-mail: hps@inet.hr

TISKANICA
IMPRIME

PRETPLATNIK
Pretplatnički broj: XXXXXX UPLAĆENO
ADRESA
XXXXX NASELJE

PRETPLATNIK
Pretplatnički broj: XXXXXX UPLAĆENO
ADRESA
XXXXX NASELJE

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
Tel: 01/48-24-142, fax: 01/48-23-624
E-mail: hps@inet.hr

PRETPLATNIK
Pretplatnički broj: XXXXXX UPLAĆENO
ADRESA
XXXXX NASELJE

2360000-1101495742
XXXXX

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri Hrvatskom planinarskom savezu (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za pretplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primiti svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan prethodnoga mjeseca (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. Svi se primljeni materijali na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketi, ali ne unutar Wordovih dokumenata). Detaljnije upute možete potražiti na web-stranici HPS ili izravno kod urednika.

IZDAVAČ

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB
E-MAIL: hps@inet.hr
<http://hps.inet.hr>
TEL./FAX 01/48-24-142
TEL. 01/48-23-624

UREDNIŠTVO

hrvatski.planinar@vip.hr
<http://hps.inet.hr/hp>

UREDNIK

ALAN ČAPLAR
PALMOTIČEVA 27, 10000 ZAGREB
E-MAIL: caplar@vip.hr
TEL: 091/51-41-740
TEL./FAX: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJŠ
DARKO BERLIJAK
VLADO BOŽIĆ
FARUK ISLAMOVIĆ
GORAN GABRIĆ
ŽELJKA KASAPOVIĆ
ZDENKO KRISTIJAN
BRANKO MEŠTRIĆ
PROF. KRUNOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK
ROBERT SMOLEC

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.
DONJA LOMNICA
ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI
PLANINARGodište
Volume **97**Broj
Number **12**

Prosinač – December 2005

408 ELBRUS**413 MAĐARSKA****418 MAGLIĆ****423 KILIMANJARO****IZ DEPRESIJE S –88 m NA 5642 m 408**

ANTOŠ DUJČ

PLANINARITI PO MAĐARSKOJ 413

ŽELJKO POLJAK

USPON NA MAGLIĆ, NAJVIŠI VRH BIH 418

FARUK ISLAMOVIĆ

MOJA AFIKA 423

SLAVKO PATAČKO

PLANINARSKI KALENDAR 2006 426**DULIBO, LJUBAVI MOJA! 430**

MILJENKO PAVEŠIĆ

PLANINARSKÉ OBILAZNICE I KONTROLNE TOČKE 432

BERNARD MARGITIĆ I ALAN ČAPLAR

PLANINARSKI TISAK 437**IN MEMORIAM 439****PLANINARSKÉ KUĆE I PUTOVÍ 440****SPELEOLOGIJA 442****VIJESTI 444****SADRŽAJ 97. GODIŠTA 445**

SLIKA NA NASLOVNICI:

SUNCE NAD MAGLOM NA VRHU MEDVEDNICE

FOTO: ALAN ČAPLAR

KASPIJSKO JEZERO – ELBRUS

IZ DEPRESIJE S –88 m NA 5642 m

ANTOŠ DUJIĆ, Slavonski Brod

Život se većinom svodi na posao i spavanje. Malo vremena čovjek posveti samom sebi. Ja se trudim svoje slobodno vrijeme kvalitetno iskoristiti i uživati u njemu.

Početkom ove godine moja me tvrtka poslala u Rusiju, na Kaspijsko jezero, u grad Astrahan na delti rijeke Volge da malo čačkam po naftnim platformama. Rado sam prihvatio ponudu jer mi se u glavi odmah zavrteo film »Iz depresije na Elbrus«. Povoljna je bila i okolnost da sam učio ruski jezik, koji sam brzo obnovio. I tako dođoh 1. ožujka 2005. u milijunski grad Astrahan. Grad je specifičan po tome što u njemu živi 197 nacionalnosti. Poznat je po crnoj ikri, ribama jesetri i belugi te astrahanskom krznu.

ORGANIZACIJA PUTA I USPONA

Želja mi je bila samostalno organizirati pustolovinu u stranoj zemlji. Po dolasku u Rusiju odmah sam se počeo raspitivati o političkom stanju u tom dijelu Rusije. Doznao sam da u kavaskom dijelu Rusije živi oko 80% muslimanskog stanovništva, koje se želi odvojiti od matične države i da tamo ima jako mnogo vojske i policije, a i skupina koje nisu lojalne ruskim vlastima.

Na internetu u Hrvatskoj počeo sam tražiti obavijesti od ljudi koji su ranije bili na Elbrusu. Otvorio sam na HPS-ovom Planinarskom forumu temu »Kavkaz i uspon na Elbrus«. U vrlo kratkom vremenu javilo mi se dosta ljudi koji su u posljednje vrijeme bili na Elbrusu, a i oni koji su ga posjetili prije raspada SSSR-a. Od njih sam doznao da se na vrh može stići bez većih teškoća i da uspon nije tehnički zahtjevan. Dobre obavijesti našao sam na adresi www.elbrus.org.

Mnogi su mi sugerirali da ne koristim usluge profesionalnih vodiča, no odluci da ipak pođem s vodičem doprinijela je ženina intuicija i njezino financijsko odobrenje.

PUT DO KAVKAZA

Zbog tvrdog prizemljenja Tupoljeva 134 na astrahansku pistu odmah sam pretpostavio da se na 700 km udaljenom Kavkazu sprema loše vrijeme. Naime, vjetar koji dolazi s Urala prelazi preko kazahstanske ravnice, delte Volge i Kaspijskog jezera dižući vlagu i noseći je Republikom Dagestanom do Kavkaza gdje sudarom s hladnom frontom uzrokuje oborine.

Iz Astrahana sam krenuo u 20:40 sati zajedno s vjetrom i oblacima koji su me pratili do mojeg odredišta. Autobus je bio pun kutija s crnom ikrom za crno tržište i sušenom ribom. Klima u autobusu uporno je radila, ali kako nije bilo plina u rashladnom sustavu, smrad ribe je ubrzo postao neizdrživ.

Odmah nakon izlaska iz Astrahana trebalo je proći prvi vojno-policijski punkt. Vozač izlazi iz autobusa s rubljama u ruci i to je dovoljno da se prtljažnici ne otvaraju. Cijele se noći autobus tako zaustavljao na svakom policijskom punktu, da bismo do jutra bili na ulazu u Kabardino-balkarsku Republiku, u kojoj se nalaze Elbrus i grad Nalčik. Jutarnje me vrijeme u prijestolnici ohrabrilo jer je bilo očito da su oblaci došli prije mene i da su se već ispustili na planini. Naslućivao sam da ću imati nekoliko dana dobrog vremena u planini. U daljini, preko golemih polja pšenice, kukuruza, zob i suncokreta i soje, počela mi se ukazivati planina s dva vrha, koja izgledom podsjeća na ženske grudi (Elbrus u prijevodu znači grudi).

Put autobusom od ukupno 886 km trajao je 14 i pol sati. Dočekao me vodič Viktor Aleksejev sa suprugom i sinom, član ruskog GSS-a. Njegov angažman za sedam dana stajao je 400 eura. Na autobusni kolodvor po nas je došao Valjega Šuvaljov, zaposlenik Nacionalnog parka Elbrus, također sa suprugom i sinom, te s ladom nivom u totalnom raspadu. U džip, kojem su dijelovi limarije zabrtvljeni silikonom da kiša ne curi unutra, trebalo je utrpati nas sedmero i šest velikih ruk-saka. Sve to podsjetilo me na crtić o Super Billyju, jer je naše vozilo bilo nalik njegovoj torbi – nema čega nema.

Od Nalčika do Elbrusa ima 140 km vožnje kroz kanjon kojim teče glečerska rijeka Baksan. Polako smo se probijali kanjonom jer smo putem nailazili na stada krava, ovaca i konja, koja smo tjerali jakom sirenom, ali magarce smo morali fizički pogurati.

U naselju Elbrusu smjestili su me u dvosobni stan, s vodičem i njegovom obitelji. Stan je bio odličan: kupaonica s toplom vodom, kuhinja, soba s TV-om i grijanje, toliko snažno da sam ga po noći zatvorio. Vodičeva žena je odmah po dolasku počela pripremati hranu i čaj.

DANI NA KAVKAZU

Čim smo popili čaj, vodič je predložio da preostali dio dana iskoristimo za jedan strmi uspon, kako bismo se malo zagrijali. Jedva sam dočekao, nisam htio gubiti vrijeme.

Prve korake na Kavkazu napravio sam na jednoj zelenoj, vrlo nagnutoj livadi, po kojoj smo se popeli 600 m. Uspinjali smo se brzim tempom, pa su pluća i srce radili punim ritmom. Kad smo se popeli livadom na vrh, nakon kratkog odmora krenuli smo nazad. Čim smo se počeli spuštati, vodič je primijetio da nepravilno hodam niz strminu. Objasnio mi je tehniku hodanja da mi ne bi stradala koljena. Silazeći niz glečerski potok svratili smo do prirodnog izvora mineralne i gazirane vode. Naime, Kavkaz je vulkanskoga porijekla i još uvijek zna puštati plin iz svoje unutrašnjosti.

Sutradan smo se nakon ranog buđenja i doručka uputili prema Azauu, posljednjem mjestu na Kavkazu u kanjonu rijeke Baksan. Po dolasku

pred žičaru dobio sam uputu da »malčim« (šutim) kako ne bih, kao stranac, plaćao žičaru i ulazak u Nacionalni park. Lekciju sam dobro svladao i ukrali smo se u gondolu koja nas je podigla na visinu od 3470 metara.

Dalje smo nastavili na skijama do predviđene visine od 4600 m, odmah ispod Pastuhovljevihih stijenja. Vrijeme je bilo odlično: malo sunčano i malo oblačno. Na pola puta prolazimo pokraj ruskih vojnih cisterni koje su preuređene za smještaj planinara. U svakoj se nalazi sedam kreveta, a grijane su električnom energijom. Nazivaju ih *barrel huts* ili, po domaće, *bočke*.

Nakon bočki, prošli smo i pokraj Diesel huta na 4157 m i pogledali skrovište u kojem ćemo boraviti sljedećih nekoliko dana. Počela je padati solika, a ja sam se počeo polako spuštati skijama. Vidljivost je bila jako loša pa sam bio vrlo oprezan s orijentacijom. Na manjim visinama solika se pretvarala u snijeg, tako da se na ulasku u žičaru snijeg pretvorio u prave krpe. Bio je to pravi zim-

Žičara prema Elbrusu

foto: Branka Lucarić

ski ugođaj. Kad smo sišli u zelenu zonu snijeg se, dakako, pretvorio u kišu.

Idući dan ujutro opet idemo žičarom istom rutom do 3470 m. Dalje ćemo ratrakom na 4600 m, a na 4900 m doći ćemo na skijama. Planirali smo već sljedeći dan krenuti na vrh, jer se pripremalo loše vrijeme. Napravio sam pogrešku jer sam u vrlo kratkom vremenu došao iz zelene zone, a nisam se dovoljno aklimatizirao, već sam odmah krenuo skijama na 4900 m. Bio je to monoton uspon nakon kojeg sam počeo osjećati bol u glavi. Bol nije popuštala ni dok sam se spuštao, a ni u skloništu, na 4200 metara. Ujutro u 2 sata trebali smo krenuti na vrh. Legli smo u 18 sati, a ja nisam mogao spavati od bolova u glavi i nesanice. Znao sam da se radi o klasičnoj visinskoj bolesti.

Korak po korak prema vrhu...

foto: Branka Lucarić

Dana 28. lipnja ustali smo u 2 sata, ali se nisam osjećao dobro, pa sam predložio vodiču da odgodimo uspon. To nije bilo jednostavno jer su nas očekivala tri dana lošeg vremena. Otišli smo natrag na spavanje, a ujutro krenuli na novu aklimatizacijsku turu s 4200 na 5000 metara, ali ovaj put bez skija. Tu sam aklimatizacijsku turu prošao bez teškoća. Vrijeme je bilo povoljno za uspon. Opet sam malo boravio na toj visini i vratio se. Dolaskom u sklonište, prvo sam odpavao sat vremena. Kad sam se probudio, osjećao sam se tako dobro da sam vrh već osjećao pod nogama.

Za spavanje sam stavio čepiće u uši jer je vjetar bio toliko jak da od buke nisam mogao zaspati. Dogovorili smo se da ćemo se sutradan probuditi u 1:30, pogledati kakvo je vrijeme i odlučiti hoćemo li na vrh ili nećemo. I doista, bilo je vjetrovito i vrlo hladno, a na nebu je sja mjesec s bezbroj zvijezda.

Uz mjesečinu i kvadratni metar svjetlosti od čeone lampe, hodanje po tvrdom snijegu s rijetkim nanosima novoga bilo je pravo uživanje. Oprema je dobro držala na niskim temperaturama i odupirala se jakom vjetru. Prije Pastuhovljevihih stijena počeo sam osjećati hladnoću na nosu i usnama, a zatim mi je hladnoća počela hvatati i prste na rukama, koje nisam mogao ugrijati masiranjem. Bilo je oko pet sati ujutro i željno sam iščekivao

izlazak sunca kako bi ono svojim zračenjem povećalo temperaturu rukavica. Prsti su mi počeli trnuti i modriti. Najteže mi je bilo na nekih 4900 metara. Nisam znao trebam li čekati izlazak sunca ili se hitno vratiti. Poslije sam doznao da je službena temperatura na 5000 m u 5 sati bila -19°C , a trenutni vjetar 30 km/h. Vrijeme je bilo ekstremno loše i počeo sam pomišljati kakav je tek vjetar na sedlu i na samom vrhu te kolika je gore temperatura. Odlučio sam ići dalje da vidim kako će biti kada grane sunce. Izlaskom sunca iza istočnog Elbrusa moje crne rukavice počele su lagano upi-

jati sunčane zrake. Tu sam dobro iskoristio prirodne zakonitosti. Trnci i hladnoća brzo su napustili moje prste.

Na sedlu na visine oko 5300 m stali smo u zavjetrinu, popili malo vode i unijeli prirodnog šećera u krv te se koncentrirali za posljednjih 340 m, koji su na Elbrusu najopasniji. Uspion je strm i mnogi su mi dali savjet kojom ću tehnikom proći taj dio. Odlučio sam se samo na štapove i na usponu i silasku. Služili su isključivo za držanje ravnoteže. Kad bih skliznuo niz strminu i dobio

Na najvišem vrhu Kavkaza

foto: Antoš Dujčić

ubrzanje, cepin mi ne bi pomogao. Lagano smo krenuli, vodič prvi, a ja iza njega. Vjetar je bio strašan. Nosio je snijeg i stvarao nanose. Dereze nisu dobro držale u nanosima pa se zbog vjetara mogla lako izgubiti ravnoteža. Vjetar je toliko brzo nanosio snijeg da se vodičeve stope nisu niti primjećivale, iako je hodao samo tri metra ispred mene. Usponom uz strminu dolazi se na visoravan s koje se uzdiže prekrasan vrh – Elbrus.

U 10 sati ležao sam pored najvišega kamena u Europi. Iz naprtnjače sam vadio sponzorsku zastavu da zaleprša na vrhu, kad se odjednom stvori čovjek, leže kraj mene i kaže mom vodiču: »Fotografiši me! Fotografiši brzo!« Ja ga gledam i vidim da ima makedonsku zastavu. Bio je to Zdravko Dejanović iz Skoplja, koji se kao i ja, samostalno uputio na Kavkaz. Uspjeli smo se poći i slikati sa zastavama.

Brzo smo krenuli natrag jer se već za 10 minuta, prije opasne strmine, digla naoblaka i ništa se nije vidjelo.

Svi su tragovi bili zameteni. Nisu se vidjeli ni ljeskovi štapovi koji označavaju stazu. Ipak, Elbrus nije orijentacijski zahtjevan pa smo Zdravko i ja polako silazili, uz pratnju vodiča. Silazak je prošao uz »čšašicu razgovora« s kolegom iz Skoplja i uz oprez, zbog koljena, kao i obično.

Brzo smo stigli do skrovišta. Vodič i ja smo odmah odlučili skupiti opremu i spustiti se u zelenu zonu. Kad sam se spustio žičarom u Azau, svi koji prodaju suvenire na malom placu znali su da su se taj dan na vrh popeli Hrvat i Makedonac. Obišao sam plac

i pokupovao suvenire za uspomenu. Usput smo sjeli, pojeli »šašljik« (lokalni specijalitet nalik našim ražnjićima) i popili domaće pivo.

Dolaskom u stan lagano sam se okrijepio čajem i toplom juhom. Spremio sam opremu za sutrašnji povratak, otuširao se i utonuo u san.

Posljednji dan u zagrljaju Kavkaza prolazio mi je vrlo brzo. Slobodno vrijeme iskoristio sam

Spuštanje skijama sa 4600 m i ulazak u oblak

foto: Antoš Dujčić

Vršni dio Elbrusa iznad oblaka

foto: Antoš Dujčić

za pisanje planinarskog dnevnika. Autobus iz Nalčika polazio je u 16 sati. Na brzinu, čim sam obavijestio Viktora i Valjegu, skupili smo naprtnjače i krenuli k ladi nivi. Nije prošlo mnogo vremena i naša je lada jurila vijugavom cestom kanjonom Baksana prema autobusnoj stanici u Nalčiku. Kupio sam kartu i oprostio se od ugodnog društva s Kavkaza.

POVRATAK

Tada još nisam znao da će povratak u Astrahan biti jedan je od zanimljivijih detalja ove pustolovine. U gradu Georgievsku, za vrijeme stajanja autobusa, namjeravao sam skoknuti na WC i kupiti nešto za jelo, no odmah po izlasku iz autobusa policija me zaustavila i zatražila da krenem s njima u policijsku postaju. Kad smo stigli u postaju, počeo je temeljit pretres. Sve sam iz džepova stavio na stol – za svaku su me sitnicu pitali čemu služi. Na hlačama su mi dobro ispitali svaki šav, a nakon toga govorili nešto što nisam mogao razumjeti. Tek kad je jedan od njih rekao: »Daj denjge za pivo, žedni smo«, sve mi je bilo jasno. Traže 100 rubalja (20 kn), a ja im, kad su već bili poštteni, dam duplo i kažem da je to za »šašljik«. Pustili su me i brzo sam otrčao na autobus. Isto mi

se dogodilo i na ulasku u mjesto Argzir, samo što sam tamo dao samo 100 rubalja.

U grad Elistu stigli smo u ponoć i tu me policija izvela iz busa i opet privela u policijsku stanicu. Vjerojatno su znali za mene i smišljeno to napravili. Dugo su me zadržali unutra. Izvadio sam sve iz džepova na stol, dakako i novčanik s novcem. Dok sam bio leđima okrenut stolu, novčanik je nestao. Kada je pretres bio gotov, panično su me brzo istjerali van, kao da mi bježi bus. Držeći sve one stvarčice u rukama, ušao sam u bus i vidio da su euri na mjestu, krupne novčanice rublja na broju, te da ima i onih sitnih. Poslije sam rekonstruirao da su mi ipak uzeli 400 rubalja.

Nastavak puta prošao je uz učestale kontrole, pri čemu su me na svakoj budili i nosili samo moju putovnicu na provjeru. Poželio sam obrijati svoju čečensku bradu, a to bih i učinio da sam imao brijači aparat kod sebe.

Ujutro sam konačno stigao u Astrahan. Susret s radnim kolegama, koji su me svaki dan redovito pratili i bodrili putem interneta, bio je šlag na kraju moje pustolovine po Rusiji. Svima zahvaljujem na podršci i razumijevanju, pogotovo supruzi Suzani i kćeri Anji.

MAĐARSKA

PLANINARITI PO MAĐARSKOJ

dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

MÁTRA – »KROV« MAĐARSKE

Nipošto ne mislim čitatelja nagovarati da otputuje u Mađarsku radi planinarenja, ali kad ga nekom prilikom put nanese u tu zemlju, neka svakako usput posjeti i neku mađarsku planinu – ako geografi dopuste da se planinom nazovu brjegovni niži od tisuću metara.*

Kao panonska zemlja, Mađarska je izrazito ravničarska i može se pohvaliti samo jednim tisućnjakom – to je Mátra u sjeveroistočnom dijelu zemlje. Treba je posjetiti svaki planinar koji dođe u Budimpeštu, ako ima jedan dan slobodnog vremena.

Krenite dakle iz metropole autocestom E-3 prema istoku i s nje izađite nakon kojih 70 kilometara u mjestu Gyöngyösu (čitaj: Đinđoš). Ovdje nemojte ni pomisliti da će vam za orijentaciju biti od koristi savjet planinarske škole: »Kartu čitaj i seljaka pitaj!« Točnije, upotrebljiva je samo prva polovina tog savjeta, jer je jezik naših najbližih

susjeda tako težak za naše slavensko uho da vam je uzaludan svaki trud. Da nije tako, možda bi više uspjeha imao pokušaj mađarskih imperijalista u 19. stoljeću da nas mađariziraju. Uzalud im je bila mađarska gimnazija u Rijeci, uzalud nametnuti ban Khuen Héderváry. Dovoljno je reći da Mađari imaju 14 samoglasnika, pa da vas mine svaka želja za uspostavom komunikacije s domaćinima na njihovom materinjem jeziku, ma koliko oni bili suptiljivi i srdačni.

* U Mađarskoj se na krajnjem zapadu ističu zapadne planine ili predgorje Alpa, s najvišim vrhom Írott-kő (883 m). Prema sjeveru i sjeveroistoku redaju se planine Bakony (Bakonjska šuma), Vértes (Verteš), Velencei, Gerece (Gereče), Budimska gora, Pilis (Piliš), Višegradske planine (Visegrádi-hegység). Tu je i sjeverno sredogorje, koje se prostire od Dunava do Bodroga. Manji je dio ovih planina vapnenačke, a veći vulkanske građe, kao Börzsöny (Berženji), Cserhát, Mátra i Zemplenske planine. Tu je i najpoznatija planina sjevernog sredogorja – Bükk (Bik). Na jugu Mađarske nekako se osamljeno dižu planina Mecsek (Meček) povrh grada Pécsa (Pečuha), te Vilanjska planina (Vilányi-hegység). (op. Drago Trošelj)

Kékes (1014 m) na Mátrí, najviša točka Mađarske
foto: Željko Poljak

Tko pak misli da bi se mogao poslužiti rječnikom, na njega vrebaju kojekakvi nesporezumi. Samo jedan primjer! Na mađarskom se grad piše *vár*, a tako se i čita, no ako zaboravite kvačicu na *a*, riječ se čita *vor* i znači krasta, a ne grad. Želite li se negdje predstaviti, recite: »*Külföldi vagyok hegymászó*« (čitaj: kilfeldi vađok heđimaso, što znači: Ja sam stranac planinar). I sada ste nastradali, jer će sugovornik pomisliti da znate mađarski, pa će vas s radosnim smiješkom obasuti bujicom riječi. Tu nema druge pomoći nego priznati: »*Nem értem magyarul!*« (Ne razumijem mađarski). Nemojte zaboraviti da ga na rastanku ljubazno pozdravite s »*Viszontlátásra!*« (Doviđenja) – ako vam se kod toga ne splete jezik.

Dakle, nema druge nego u nekoj boljoj knjižari u Budimpešti kupiti zemljovid Mátre, na primjer sekciju br. 14 poduzeća »Cartographia« u mjerilu 1:40 000 (oko 30 kn). Postoji i atlas Mátre, istog izdavača, ali će sekcija biti sasvim dovoljna, pogotovo stoga što je na poledini ilustrirani vodič (nažalost, na mađarskom). Iz Gyöngyösa ima 18 kilometara dobre planinske ceste do parkirališta na njezinom kraju (parkiranje 5 kn). Ako usput na nekom križanju ne znate kuda, pitajte prvog prolaznika: »*Mátraháza?*« jer se tako zove pravi mali gradić na vrhu planine Mátre. Ako ste pješak, trebat će vam iz Gyöngyösa oko dva sata uspona preko kampa Sástó, koji se nalazi uz malo jezero. S parkirališta slijedi uspon od desetak minuta na »krov Mađarske«. Zove se Kékes (Kekeš) i visok je 1014 metra.

Kad sam tu bio prvi put prije nekih četrdesetak godina, Kékes je bio šumovita glavica označena solidnom »kamenčinom« na betoniranom postolju, bez ikakva vidika. A danas – kojeg li iznenađenja! – tu je TV-toranj od nekih 200 metara visine. No, da bi zadovoljili nostalgicare za »dobrim starim vremenima«, Mađari su našli sjajno rješenje: najviši vrh Mađarske premjestili su desetak metara dalje i tu je sada na novom postolju ona ista »kamenčina«. Da ne bi bilo nikakve dvojbe, na njoj su ispisali 1014 m i obojili je mađarskom trobojnicom (crveno-bijelo-zeleno). Osvojiti najviši vrh države očito nije mala stvar, jer ćete ovdje u repu čekati da se fotografirate uz kamen. Budite toliko uviđavni, kad vas netko zamoli da ga slikate

njegovim fotoaparatom, pa strpljivo pričekajte dok se ne postavi u ponosnu »napoleonsku pozu«.

S Kékesom je neprilika u tome što nije dovoljno prostran da bi na nj stale sve moguće zgrade, počevši od hotela i opservatorija, do restorana i raznih suvenirnica. Pravi mali grad u kome je »i petkom i svetkom« vašaarska vreva. I kada ste već tu, ne žalite dva eura za lift kojim ćete se uspeti na TV-toranj jer je odatle tako širok vidik da mu nadaleko nema premca: pola Mađarske i dobar dio Slovačke. Dodajmo još da se na Kékesu križaju razne planinarske staze, među njima i nekoliko transgraničnih E-putova. Zadesi li se ovdje neki Zagrepčanin i sjeti svoga Sljemena, obuzet će ga dvostruka tuga: E-putovi zaobilaze nas kao kužno područje, a posjet našem TV-tornju možete si zamisliti samo u mašti. Bit će tako dok god se našim Sljemenom gospodari na »balkanski način«. Budući da se na Kékesu u planinarskom smislu

Planinarska markacija na mađarski način

foto: Željko Poljak

nema što vidjeti, valja produžiti hrptom sat i četvrt do drugoga vrha, koji je pun zanimljivih biljaka, čak i alpskog jaglaca. Usput možete vidjeti način kako mađarski planinari markiraju staze. Za razliku od naših, ovdje je svaka označena drugačijim simbolom tako da u planini ne može biti zbrke.*

VIŠEGRADSKO GORJE I PILIS

Vratite li se sada u Budimpeštu i upitate li u nekom turističkom uredu gdje se još u Mađarskoj može planinariti, odmah će vas uputiti u Višegradsko gorje (Visegrádi-hegység; sekcija br. 16 poduzeća »Cartographia«) koje se nalazi u glasovitom »koljenu« rijeke Dunava. U tom se dijelu nalaze još gradići Esztergom (Ostrogon) i Visegrád (Višegrad), oba popularna izletišta. Prvi je poznat po velikoj bazilici, jednoj od najvećih na svijetu, gdje je 1001. godine Stjepan I. bio okrunjen za prvog ugarskoga kralja, drugi po zamku na strmoj hridini, također nekoć kraljevski grad (Matija Korvin), a oba po gostionicama uz dunavsku obalu. Višegradsko je gorje mnogo niže od Mátre i ima niz podjednakih vrhova. U njegovu je susjedstvu planina Pilis (Piliš; 756 m) s velikim planinarskim i izletničkim mjestom Dobogó-kő, no kako je ovo područje za naš planinarski ukus previše urbanizirano, svoju ćemo pažnju usmjeriti na dvije ključne točke u Višegradskom gorju. Jedno je vrh Nagy Villám (hrvatski: Velika Munja; 377 m), na kojem se nalazi planinarska kuća Zsitvay-kilátó s tornjem i vidikovcem. Do parkirališta, koje je desetak minuta ispod vrha, svakodnevno u 8 sati vozi iz Pešte redovna autobusna linija. Vožnja traje sat i pol i autobus se, nažalost, odmah vraća, pa se valja pobrinuti za prenočište.

* Simboli, odnosno oznake na Mátri, kao i ostalom dijelu planinske Mađarske, imaju oblik bijelih kvadratića s vodoravnom crtom u nekoj boji; uz plavu crtu je slovo K (kék – plav), uz zelenu Z (zöld – zelen), uz crvenu P (piros – crven), uz žutu S (sárga – žut). Na mnogim se stazama osim toga stavljaju kružići, križići, trokuti i sl. Bitno je naučiti taj sustav označavanja i za svaku planinu nabaviti posebnu kartu, bez čega se vrlo teško snalaziti u mreži stotina putova koji se često račvaju i križaju. (op. Drago Trošelj)

Planinarska kuća Zsitvay-kilátó na vrhu Nagy Villám (377 m) foto: Željko Poljak

Svakako treba posjetiti obližnji višegradski zamak, s kojeg je još ljepši vidik. Ime mu je na mađarskom Fellegvár, što znači Grad u oblacima; lijepo je restauriran i pruža vidik u dubinu od kojih 300 metara u dunavski tjesnac i preko rijeke u Slovačku. Do zamka se može iz Višegrada na razne načine: autobusom, pješice, žičarom ili autom (6 km), tako da se jednom cestom uzlazi, a drugom silazi, slično kao na našem Sljemenu. Noćenje je moguće u obližnjem brdskom hotelu »Silvanus«, velikom poput Tomislavova doma, možda i većem, koji visi na rubu planine poput orlova gniježda.

BÜKK (BUKVA)

Možda je »najplaninskije« brdo u Mađarskoj Bükk (Bik). Visinski pojas ima oblik vapnenačke ploče površine oko 40 km², koja je na rubovima mjestimice ogoljela. Pod pločom su nastale brojne špilje, nabrojali su ih više stotina, što većih, što

manjih, a nekoliko ih je uređeno za turistički posjet. Najpoznatija je velika špilja u kojoj su nađene kosti pračovjeka i njegovo oruđe.

Bükk se manje odlikuje visinom – najviši vrh je Istállós-kő (*kő* znači kamen) sa svojih 959 m – a više prostranim, dobro očuvanim šumama, koje zauzimaju 97% prostora (43 000 ha). Šume su glavni razlog zbog kojeg je Bükk 1977. dobio status nacionalnog parka. Njegovo ime podsjeća na šumu jer *bükk* znači bukva.

I za ovu planinu postoji sekcija zemljovida 1:40 000, pa za planinara pješaka ne bi trebalo biti nepritika s orijentacijom, pogotovo zato što je u planini uređeno nekoliko poučnih staza. Kroz čitavo gorje prolaze i dvije uzdužne ceste, smjerom istok-zapad, koje povezuju gradove Eger i Miskolc na njegovu podnožju, no velika je nepritika što nigdje nije dopušteno parkiranje. Zato je put od Egera do Miskolca nalik dosadnom zelenom tunelu dugačkom 50 kilometara, u kojem se ne smijete zaustaviti, tako da ne vidite ništa osim šume. No ozlojeđeni će se putnik ubrzo utješiti u simpatičnim gradovima Egeru ili Miskolcu, čija su središta urbanistički tako dobro osmišljena da se stranac osjeća kao u nekom lijepom izletištu.

Našlo bi se po Mađarskoj još spomena vrijednih brdašaca, primjerice Bakony, koji svaki naš putnik prema Budimpešti zapazi kad se vozi autocestom uz Blatno jezero (Balaton; dugačko je 78 i široko 1,5 do 15 km). U daljini, preko jezera, pogled privlači nekoliko stožaca smjelo izdignutih do visine od 599 metara, koji podsjećaju na male ugasle vulkane, no u planinarskom smislu rekli bismo da su samo od lokalnog značenja. Spomenimo usput da je slavenško ime za Balaton – Blatno jezero (zna se zašto!), no zbog turističkih razloga u vodičima piše da je ime nastalo od avarske riječi *blatno*, koja znači – »stajajuća voda«!?

DVIJE OPCJE NA MECSEKU

Naš mali planinarski putopis po Mađarskoj završit ćemo planinom Mecsek (Hrvati je zovu Meček) povrh grada Pečuha (Pécs).*

Posjetiti Pečuh, a propustiti Mecsek, znači samo pola doživljaja. Valja spomenuti da Mecsek presijeca barem stotina planinarskih putova, da je to vjerojatno planina s najviše markacija u Europi i da uzduž planine vodi 120 km duga staza *Déldunántúli kék-túra*. U tom labirintu izabrat ćemo kao najbolje sljedeće dvije opcije.

Jedna je vrh Misina (Mišina, 535 m), do kojeg vodi iz grada ravno uzbrdo cesta duga 6 km do 196 m visokog TV-tornja. Ovdje treba parkirati auto i popeti se liftom (2 eura) do vidikovca na visini od 70 metara, koji ima oblik tanjura. Promjer TV-tornja je 9, a tanjura 25 m. Vidik: pola Mađarske, grad Pečuh, prvi socijalistički rudarski grad Komló i nekadašnji površinski rudokop. Taj danas izgleda kao mjesto nakon nuklearne eksplozije, okruženo šumskim pojasom. Nakon razgleda siđite kat niže do restorana i u njegovom desnom krilu posjetite ukusno uređen mali prirodoslovno-povijesni muzej, u kojem ćete doznati sve o geologiji Mecseka, njegovoj prirodi i povijesti rudarstva.

Unatoč nezaboravnom doživljaju, pravi planinar neće biti zadovoljan visinom Misine pa mu se kao druga opcija nudi uspon na

TV-toranj na vrhu Misini
foto: Željko Poljak

* Grad Pečuh (oko 200 000 stanovnika) četvrti je po veličini u Mađarskoj. Spominje se još prije 2 000 godina kao rimsko naselje Sopianae. Njegova je osobitost katedrala sa četiri tornja, koja se počela graditi još u doba kralja Stjepana I. Pečuh je, kao i pretežni dio Mađarske, 150 godina bio pod Osmanlijama, pa je iz tog vremena ostalo dosta tragova, primjerice džamija paše Gazi Kasima iz 16. st. (op. Drago Trošelj)

najviši vrh Mecseka. Iz Pečuha ćemo na istok autocestom za Budimpeštu i nakon 15 kilometara skrenuti lijevo uzbrdo u gradić Pécsvárad. U ulici Lajos Kossuth br. 22 je turistički ured i svakako svratite – ako znate mađarski! Ne znate li, produžite do račvanja kod druge crkve i tu skrenite desno. Nakon 2-3 kilometra trebalo bi se u šumi lijevo od ceste nalaziti malo planinarsko sklonište, koje je početna točka za uspon. Tu bih sigurno projurio autom ni ne opazivši ga, da mi tuđa nesreća nije donijela sreću: neki je auto zaglibio u blatu pored ceste i cijela ga obitelj pokušava izvući – otac, majka i jedan mališan, no auto ni makac. Izvučem ga svojim autom uz pomoć užeta, a vozač mi zahvali na hrvatskom: »Lipa hvala! Kako da vam se odužim?« Hrvatska nacionalna manjina iz Pečuha! Upravo su se vratili s vrha. Imaju u Pečuhu hrvatsku školu i Hrvatski dom.

Sada riječ-dvije o planinarskom skloništu. Iako se o ukusu ne raspravlja, začuđuje neobična kamena zgrada u polumračnoj šumskoj vlazi, u kojoj bi se planinar odlučio prenočiti jedino ako bi ga snašla teška nevolja. Uostalom, iako je nedjelja, kuća je zaključana. Ovdje moram parkirati auto, upućuje me novi znanac, pa krenuti uzbrdo dnem doline, nakon pola sata izaći na šumoviti hrbat gorske kose i njom krenuti desno. I bilo je tako. Na kosi uskoro stižem do skloništa sasvim drugačijeg tipa od onoga dolje: orijaški, gotovo 10 metara visok šator od dasaka, a u unutrašnjosti stolovi i klupe za odmor. Još desetak minuta i evo napokon Zengő (682 m), najviši vrh Mecseka. Niti sat uspona od ceste!

Tko nema auto, neka iz Pečuha krene autobusom prema Budimpešti do sela Hosszúhetény (10 km). Iza sela s prve livade oštro uzbrdo 1 sat i 15 min do vrha. Povratak zanimljivom varijantom preko Püspökszentlászlóa.

Razgledni toranj na vrhu Mecseka Zengőu
foto: Željko Poljak

Na Zengőu će nas začuditi domišljat način kako je sagrađen vidikovac koji nadvisuje okolnu šumu. Napravljen je 1984., a ima izgled osobljenoga betonskog cilindra promjera 4 metra. Obojen je – tko zna zašto – crveno i bijelo, poput zebre. U unutrašnjosti je željezno stubište s četiri odmorista, a na vrhu terasa vidikovac. Kao i s Misine, vidik se pruža na pola Mađarske, a za bistra vremena nazire se u daljini slavonsko gorje u Hrvatskoj. Prije povratka produžimo šumovitim hrptom još tridesetak metara do kamenih temelja neke povijesne građevine. No, njena povijest prelazi temu ovog putopisa, pa koga zanima, neka u Pečuhu kupi knjigu o Mecseku i – nauči mađarski.

ŽIVOT NA PLANINARSKI NAČIN

Knjigu prof. dr. Željka Poljaka s putopisima, anegdotama iz njegovog polustoljetnog planinarskog staža potražite u novoj knjizi upravo izašloj iz tiska. Narudžbe prima Hrvatski planinarski savez, tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624.

USPON NA MAGLIĆ, NAJVIŠI VRH BIH

FARUK ISLAMOVIĆ, Zagreb

Vjerojatno svaki planinar želi u svojoj »kolekciji vrhova« imati i poneki najviši vrh neke zemlje. Kako su moje gojzerice već posjetile Dinaru i Triglav, želio sam se nagraditi izletom na Maglić, najviši vrh Bosne i Hercegovine. Već sam u prvim pokušajima osjetio da je većina prijatelja i planinara iz mogega okruženja prilično zainteresirana. Čim bih spomenuo Maglić, želja za usponom mogla se jasno razabrati. To je i logično jer zbog rata gotovo dva naraštaja planinara nisu imala priliku posjetiti ovaj vrh. Posljednji organizirani izlet iz Hrvatske bio je 1991. godine, a vodio ga je Tomislav Jagačić iz HPD »MIV«, Varaždin.

Pripremajući izlet susreo sam mnogo planinara koji su se sa sjajem u očima prisjećali svojih uspona na Maglić. Već sam iz njihovih riječi shvatio da će to biti poseban izlet. Dodatan motiv bila je činjenica da tim krajem prolazi nekoliko planinarskih obilaznica koje su planinari iz Hrvatske prije rata često posjećivali, pa su mnogima nedostajali poneki pečati.

Danas je novo vrijeme, stare veze su pokidane, no prijateljstva se stvaraju na nov način. Zahvaljujući internetu sklopio sam virtualno prijateljstvo sa sarajevskim planinarom Harisom Bašićem. Tom prijateljstvu kumovao je Planinarski forum

**Vršna stijena Maglića
sa zapadne strane
foto: Faruk Islamović**

na web-stranici HPS-a. Ni sam ne znam kako sam i kada saznao da uspon na najviši bosanski dvotisućnjak nije tehnički zahtjevan. Želja za usponom na taj vrh i činjenica da mi za to nije potrebna nikakva dodatna oprema bili su dovoljni da postupim prema izreci: »Poželi nešto i ostavi, želja će se prije ili poslije ostvariti«. I upravo se to dogodilo. Jednoga se dana na Planinarskom forumu javio Haris s informacijom da se na Maglić može stići bez većih teškoća. Uslijedilo je kratko dopisivanje i plan je nakon desetak razmijenjenih poruka bio spreman. Haris je pristao biti naš vodič.

S obzirom na to da je plan bio pripremljen, brzo je uvršten u kalendar izleta HPD »Zanatlija«, Zagreb. Na Harisov prijedlog stupio sam u vezu s PD »Prijatelj prirode« iz Sarajeva, koje brine o domu »Malo polje« na Igmanu. Dom ima 50 kreveta pa sam rezervirao cijeli dom.

U lipnju je izlet predstavljen na društvenom sastanku, odmah potom objavljen na internetskim stranicama našeg društva i oglasen u planinarskoj emisiji petkom na Radio Sljemenu. Prijave su počele polako pristizati. Došao je godišnji odmor, a mobitel nije prestajao zvoniti. Glas o ovom atraktivnom izletu se proširio pa su pozivi zainteresiranih bili sve učestaliji.

Tjedan dana prije polaska sve je bilo spremno, dom i autobus rezervirani, sva mjesta popunjena i sve osigurano, osim meteoroloških prilika. Svakodnevno sam pratio čak četiri meteorološke internetske stranice: DHMZ, CROMETEO, YAHOO i METEOBIH. Svi su prognozirali da će na području Maglića vladati polje stabilne anticiklone, bez vjetrova, a temperatura iznad 2000 m trebala bi se kretati između 17 i 20 °C. Bez obzira na ovakvo jednoglasje, na put smo krenuli uzimajući vremensku prognozu s rezervom.

Do Sarajeva nam je trebalo sedam sati vožnje. Na aerodromu smo se sreli s našim virtualnim pri-

Vidik s vrha Maglića prema Zelengori

foto: Faruk Islamović

jateljem i vodičem Harisom. Bio je to naš prvi susret, međutim, nakon toliko razmijenjenih poruka i telefonskih razgovora osjećao sam kao da ga poznajem godinama. Za vrijeme vožnje još smo jednom pretresli plan sutrašnjega uspona. Nije lako biti organizator. Što više stvari predviđiš i na vrijeme pripremiš, to je lakše kad nastupe problemi.

Planinarski dom »Malo polje« na Igmanu udaljen je sat vožnje od Sarajeva, a smješten u neposrednoj blizini olimpijskih skakaonica, na visini od 1200 m. Izgrađen je 2003. godine i ima lijepu blagovaonicu s kaminom, TV, tuševe i velik izbor jela. Svi smo bili oduševljeni izgledom i urednošću doma.

Konačno je došao dan uspona. Domar nas je probudio na vrlo originalan način: sirenom za uzbunu. Nakon brzog spremanja krenuli smo prema našem cilju. Nakon nekoliko kilometara susreli smo se s kombijem u kojem su bili članovi PD »Energoinvest« iz Sarajeva, koji su nam se pridružili na usponu. Tu nam se pridružio i naš drugi vodič, Harisov prijatelj i partner u penjanju, Adnan Adilović. Njih su dvojica prije mjesec dana ispenjali 5700 metara visoki Demavend, najviši vrh Irana. Zbog odrona ceste između Sarajeva i Trnova, morali smo voziti zaobilazno makadamskom cestom koja vodi selima raštrkanim po padinama Treskavice. Nakon Trnova cesta ulazi u kanjon

rijeke Bistrice. Cesta vijuga pored rijeke, koja je svojim tokom na jednom mjestu napravila kroz stijenu prirodni tunel promjera 20 metara. Visoke i strme litice zatvaraju pogled, ali iako ne vidim mnogo, znam da nam je s lijeve strane opjevana Jahorina, a s desne prelijepa Treskavica. Nažalost, zbog velike količine mina, Treskavica je praktično izgubljena za planinare. Odmah pored Treskavice nalazi se malo poznata Visočica, koja ima nekoliko vrhova viših od 1900 metara i pruža prekrasne vidike na nedirnutu prirodu kanjona Rakitnice. Znalcima je ta planina poznata po više nalazišta čuvenih bosanskih stećaka.

Izlazimo iz kanjona Bistrice i ulazimo u kanjon Drine. U mjestu Brodu na Drini mijenjamo autobus. Prelazimo u manji autobus, koji je primjereniji cesti pred nama. Nakon dvadesetak kilometara stiže se na prijevoz s kojeg se otvara vidik na strme obronke Maglića, Volujka i Zelengore. Preko tog prijevoja ulazimo u dolinu rijeke Sutjeske. Nakon nekoliko kilometara napuštamo glavnu cestu i skrećemo lijevo uskim i lošim asfaltnim putom. Ubrzo stižemo do rampe kod koje se nalplaćuje ulaznica u Nacionalni park Sutjeska. Riješivši te formalnosti, nastavljamo po sada već vrlo lošoj makadamskoj cesti. Naš je autobus, koji je imao prilično godina i kilometara u kotačima, gadno cvilio u nekim zavojima, a nekoliko smo se puta i opasno nagnuli u stranu. Svako malo pogledavao sam vozačevo lice, no njemu se nije niti brk pomaknuo, pa sam se nadao da je valjda sve pod kontrolom. Onda se iznenada, ni usred čega, pojavio asfalt i tu je uslijedio odmor. Stigli smo na Dragoš sedlo. Odatle se za pet minuta stiže na vidikovac s kojeg je lijep vidik na prašumu Perućicu, slap Skakavac i moćne obronke Volujka i Zelengore.

Vodič Adnan nas zasipa zanimljivim podacima. Perućica je prava iskonska divljina, gotovo neprohodna šuma, u kojoj stabla dostižu visinu od 60 metara, a paprat preko dva metra. Kroz tu džunglu prolazi jedna markirana staza, no zbog tako bujnog raslinja ne preporučuje se prolazak bez iskusnog vodiča. Vraćamo se do autobusa i vrlo brzo dolazimo do križanja gdje desni krak vodi na katun Prijedor, a lijevi prema Lokvi Dernečištu, koja je naša polazna točka za uspon.

Nakon kilometra i pol vožnje konačno stižemo na Lokvu i na početak našeg uspona. Zbog odrona, makadamskih cesta i mijenjanja autobusa trebalo nam je 6 sati od doma do Lokve Dernečišta.

Staza počinje na 1700 metara. Najprije kratko vodi rijetkom bukovom šumom, u kojoj nailazimo na mnoštvo šumskih jagoda i borovnica. Ubrzo je šumu zamijenila klekovina, a na jednom su mjestu jako zamirisali vrganji. Preko vrhova klekovine konačno smo ugledali vršnu stijenu Maglića. Nakon pojasa klekovine izlazi se na prostranu, blago valovitu, travnatu zaravan, s koje se otvaraju prvi veličanstveni vidici.

Pred nama se u punoj ljepoti protezala vršna stijena Maglića, a jasno se vidio najviši vrh sa zastavom. Lijevo od Maglića, u Crnoj Gori, mogla se vidjeti planina Bioč sa svoja dva vrha (Veliki i Mali Vitao). Lijevo od Bioča u maglici su se nazirali »zubi« Bobotovog kuka i Prutaš na Durmitoru. Krajnje lijevo, zatvarajući vidokrug, stajala je planina Ljubišnja, još jedan od bosanskih dvotisućnjaka. Fotoaparati nemilice škljocaju, ali mi moramo dalje jer nas do mraka očekuje još puno »posla«.

Za sat hoda stižemo u podnožje vršne stijene, gdje je kratak dio uspona osiguran sajlom. Tu počinje pravi uspon. Dalje slijedi uspon preko manjeg sipara i jedan oštar uspon po busenju trave. Ništa tu nije posebno opasno, samo treba biti u dobrom kondiciji. Sav napor liječe vidici koji su sa svakim svladanim metrom sve širi. Susrećemo četvoricu tamošnjih planinara, koji se već vraćaju s vrha. To su bili jedini ljudi koje smo susreli toga dana.

Za sat vremena stižemo na hrbat Maglića. Ravno ispred nas je dugačka kamenita planina Volujak, koju su mjestimično u žljebovima ukrašila snježišta. Vrlo brzo nam pogled odlazi u desnu stranu, gdje se nadohvat ruke nalazi naš cilj. Do vrha imamo još petnaestak minuta uspona po travnatom kamenjaru.

Na vrhu radost na svim licima i čestitanja. Uspjeli smo: 48 planinara iz 18 planinarskih društava iz 8 gradova Hrvatske, potpomognuti vodičima Harisom i Adnanom, na 2386 metara visokom Magliću. Na koju stanu gledati, koja je ono planina, što slikati... ma to su bile slatke brige.

48 hrvatskih planinara na vrhu Maglića

foto: Martin Turšić

S vrha su nam se otvorili još neki vidici. Prije svega, u dubini je romantično Trnovačko jezero, a u daljini Jahorina i Bjelašnica. Vrlo se lijepo vide kanjoni Pive i Tare, te mjesto gdje se te dvije rijeke spajaju tvoreći rijeku Drinu. Najprije sam pogledao nebo i uvjerio se da na njemu nema ni jednog oblaka, a nema niti vjetra koji bi ga donio. Prognošičari su imali pun pogodak! Vrijeme je bilo idealno i svi su planinari stigli na vrh. Za mene kao organizatora to je značilo samo jedno: izlet je uspio.

Vrijeme je na vrhu brzo odmicalo, a prekrasno Trnovačko jezero nas je očekivalo. Slijedio je možda najljepši dio izleta: jednosatno pješaćenje po valovitom hrptu Maglića, koji je, za razliku od surovih kamenih litica, prekriven travom. Budući da smo na ovoj visini očekivali kamenjar, bujna nas je trava ugodno iznenadila. Već nakon nekoliko minuta prešli smo državnu granicu i popeli se na crnogorski Maglić, koji je za dva metra viši od bosanskoga. Tu se otvorio i vidik na Pivsko jezero. Pod utjecajem toga pitomoga krajolika jedna je planinarka glasno i lijepo zapjevala. Doživljaj za pamćenje!

Na predjelu koji se zove Carev dô nalazi se izvor pitke vode. Na opće čuđenje, tu smo naišli na stado bikova. Tu sam posljednji put fotografirao Bioč, koji je sada bio nadohvat ruke. Izne-

nađenja se redaju jedno za drugim. Prošavši između dviju stijena pred nama se otvorio »avionski« pogled na Trnovačko jezero, koje je iz ove perspektive imalo oblik srca. Vjerojatno je tisućama planinara na ovom mjestu ostalo srce, pa je jezero stoga poprimilo taj oblik. Iznad jezera su se uzdizali dvotisućnjaci Trzivka i Trnovački Durmitor, u Crnoj Gori, te u BiH, Vlasulja, najviši vrh Volujka. Jednostavno sam bacio ruksak i sjeo u debelu travu napasajući oči u toj ljepoti. Pridružilo mi se još nekoliko

Travnati vršni hrbat Maglića i u daljini Bioč

foto: Faruk Islamović

**Odraz vrhova
u Trnovačkom jezeru
foto: Faruk Islamović**

planinara. Ostali bismo tamo još dugo, no očekivao nas je spust niz 550 metara trave, sipara i šume. Iz šume se silazi ravno na obalu kristalno čistog Trnovačkog jezera.

Topla voda je namamila desetak planinara na kupanje. Nakon napornog pješaćenja kupanje ih je lijepo osvježilo. Pastir koji čuva stado bikova i krava na jezeru naplatio nam je ulaznicu. Na jezeru su osim planinara česti posjetitelji ribiči. Pored jezera je dozvoljeno kampiranje, a u blizini se nalazi izvor pitke vode.

Nakon polusatnog odmora pred nama je bila posljednja etapa, dvosatno pješaćenje do katuna Prijevora, gdje nas je čekao autobus. Staza se kroz šumu spušta dobro uhodanim putem do Suve jezerine. To je livada koja se u zimskim mjesecima napuni vodom. Ljeti je redovito suha, pa joj otuda i naziv. Tu smo se mogli uvjeriti kolika je razorna moć prirode. Prošle se zime s Maglića preko borove šume u Suvu jezerinu survala velika lavina. Posljedica je potpuno ogoljena padina i stotine polomljenih stabala, koja leže razbacana po zaravni. Apokaliptičan prizor koji nije nimalo ugodno gledati.

Od Suve jezerine treba se uspeti do katuna Prijevora. Sunce koje je polako zalazilo iza Košute na Zelengori, zlatnožutom je bojom obasjavalo Maglić. Popeli smo se s istočne strane, a sada ga gledamo sa zapadne. Iza nas je 8 sati prelijepih doživljaja koji će trajno ostati upisani u naše planinarske dnevnike. Idealno vrijeme omogućilo je da

sve te jedinstvene vidike upijemo i zabilježimo na brojnim fotografijama.

U nedjelju je uslijedio kratak turistički posjet Sarajevu, neizbježni ćevapi na Baščaršiji i povratak u Zagreb.

Što reći na kraju? Bio je to jedinstven izlet, koji je istovremeno bio iznimno lijep i naporan. Na dan uspona, od buđenja do povratka u dom, proveli smo na putu više od 20 sati. Samo na vožnju od planinarskog doma do Maglića i nazad utrošili smo 11 sati. Sve dok se ne osposobe objekti bivšeg omladinskog hotela u Tjentištu, izlet velike skupine na Maglić nije moguće drugačije izvesti. Manje skupine mogu napraviti šatorsku bazu na Prijevoru, gdje se nalazi dobar nepresušan izvor vode, te odavde posjetiti Maglić, Trnovačko jezero, Trnovački Durmitor, Trzivku i Volujak.

Treba ipak reći da bez domaćih vodiča ovakav izlet nije moguće izvesti. Zbog toga veliku zahvalu upućujemo Harisu i Adnanu. Uspjehu izleta pridonijeli su i svi sudionici, koji su bili dobro motivirani i fizički spremni. Mislim da sam samom sebi postavio visok standard u organizaciji izleta, koji će biti teško ponoviti.

Što je posebno na Magliću? Što je to što ostaje zauvijek u sjećanju? Je li to dugačka travnata zaravan na hrptu? Je li to vidik na Trnovačko jezero koje ima oblik srca? Ili možda pogled na okolne kamene vrhunce, sve redom dvotisućnjake? Nešto četvrto...? Odgovor na ova pitanja morat ćete otkriti sami. Maglić vas čeka.

KILIMANJARO

MOJA AFRIKA

Bilješke iz planinarskoga dnevnika

SLAVKO PATAČKO, Zagreb

Kad mi je prije godinu dana Đuro spomenuo da PD »Borik« iz Đurđevca, čiji je on predsjednik, planira pohod na Kilimanjaro, koji bi ujedno bio i prvi takve vrste ne samo u Đurđevcu nego i u Koprivničko-križevačkoj županiji, ostao sam pomalo zatečen, znajući kakav je to strašan zalogaj za društvo koje postoji tek nešto više od godine dana. Kako je vrijeme prolazilo, sve smo se češće čuli, a Đuro je bio sve uvjerljiviji. Kad je na poslijetku, jednom prilikom, pred mene na stol bacio propagandni materijal, nije mi ništa drugo preostalo nego da povjerujem u priču. Još mi je usput dobacio bih li i ja išao s njima. U čudu sam razrogačio oči i na trenutak prestao disati. U stvarnost su me vratili upitnici koji su se počeli rojiti u mojoj glavi i začas im nisam znao broja.

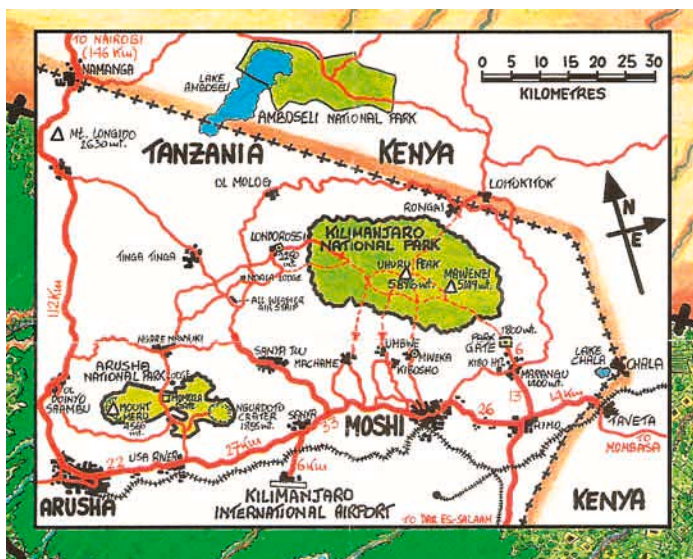
Kilimanjaro!? Pa to bi bilo divno! Malo sam se pribrao i podsjetio ga da su za moj Kilimanjaro ključevi, ipak, kod moje Kety. A Kety, dobra i puna razumijevanja za moj nemirni i avanturistički duh, prvo je pitala koliko će sve to stajati. Kad sam joj izbacio »cifru«, pogledala me ravno u oči, klimnula glavom i prozborila riječi koje su mi omogućile nezaboravne dane provedene u Africi.

Započelo je u četvrtak, 27. siječnja 2005. u šest ujutro ispred glavne pošte u Zagrebu. Tu smo se okupili i autobusom krenuli ka zračnoj luci. U 8:25 poletjeli smo za Amsterdam. Čekanje do leta za Nairobi, u 19:40, iskoristili smo za raz-

gledavanje nizozemske prijestolnice, zanimljivoga grada koji još zovu i »Venecijom na sjeveru«.

28. siječnja – petak. Sletjevši u Nairobi prvo smo pretrpjeli vremenski šok. Ne samo da smo morali pomaknuti satove dva sata unaprijed, već smo iz prave zime doletjeli ravno u sredinu njihova ljeta, s temperaturama od oko 30 °C. Ubrzo potom doživjeli smo i kulturološki šok, vozivši se od aerodroma prema kenijsko-tanzanijskoj granici i dalje preko Arushe do grada Moshija. Smjestili smo se u hotelu koji je izgledao poput oaze bogatstva u pustinji bijede i siromaštva.

29. siječnja – subota. Poslije doručka dvama autobusima odlazimo u mjesto Marangu Gate na 1870 m, gdje je ulaz u Nacionalni park Kilimanjaro. Prvo smo prošli knjiške formalnosti: ime i

Kišna prašuma – početak uspona foto: Dalibor Drlje

prezime, datum i mjesto rođenja, adresa stanovanja, zanimanje, nacionalnost i još raznih upita. Prilično temeljito, nema što. Zatim smo okupirali prodavaonicu suvenira, čekajući nosače da se prikupe i poslože brdo naše opreme, koju će nositi po etapama, od doma do doma, do najvišega među njima, na 4700 m. Krenuli smo u 12 sati, taman kad je počela kišica. Ona se začas pretvorila u pljusak, koji nas je prao dobrih sat vremena.

Nakon dva i pol sata dolazimo na dom Mandara, na 2720 m. Pokušavamo posušiti pokislu robu, što nam baš i ne polazi za rukom. Još je uvijek velika vlaga u zraku, oblačno je, a povremeno i kiši. Vrlo neuobičajeno vrijeme. Darko je dobio obavijest da je u Sahari sniježilo. Nije ni čudo što se ovdje sve izokrenulo. Kako je tek na Kiliju?

30. siječnja – nedjelja. Noć provedena u prostoriji s dvadeset ležaja bila je sve samo ne mirna i tiha. Urnebes je prikladna riječ. Tako su mi barem rekli. Ja sam odavno otkrio čepiće i praksiten.

Ujutro su cijelu situaciju popravili mnogo ljepši zvukovi iz obližnje prašume. Doručak, spremanje stvari, koja fotka i u 8:30 napuštamo Mandaru. Lijepo je toplo i sunčano prijepodne otprilike na visini Triglava. Nakon pola sata staza izlazi iz šume u predio niskog raslinja i žbunja. Staza je uređena i njome dnevno prolaze stotine planinara i nosača.

Dolazimo u područje lobelija i drugih divnih biljaka, karakterističnih za to podneblje. Vrijeme se promijenilo i sad sve više nalikuje na jučerašnji ružan dan – no, bez kiše. Savjetovan od planinara koji su se već penjali na Kilimanjaro, hodam polako i čuvam snagu za ono najvažnije. U rano smo poslijepodne na Horombu, 3780 m. Pravo malo selo, s planinarskim domom kao glavnim objektom, identičnom onom na Mandari. Tu je još desetak bungalova te nekoliko pomoćnih kućica, kojima se služe nosači, kuhari i vodiči. Sliku upotpunjuju brojni šatori ekipa koje nisu na vrijeme osigurale smještaj pod čvrstim krovom.

31. siječnja – ponedjeljak. Dan je odmora i aklimatizacije. Ipak, poslije doručka dvije trećine ekipe napravilo je laganu šetnju do stijene »Zebrac«. Popeli smo se iznad stijene, koja zaista podsjeća na crno-bijele zebrine pruge i tako dosegli visinu od oko 4200 m. To je za taj dan bilo sve od planinarenja. Vrijeme je zadržalo značajke jučerašnjeg dana. Cijelu noć je grmijelo i sijevalo, a i sad je nestalno. Oblačno s vjetrom. Samo povremeno proviri sunce.

Jučer, dva sata poslije dolaska na dom, osjetio sam prve simptome izazvane visinom. Zanimljivo je kako tu ljudski organizam drugačije funkcionira nego npr. u Alpama, gdje na tim visinama nemam nikakve tegobe. Popio sam prvi kafetin, koji mi nije pomogao. Samo me je ošamutio, no glavobolja je ostala. Prestala mi je tek kad smo se za nekoliko dana spustili niže, gdje ima zraka u pristojnim količinama. To je ustvari i jedina pomoć protiv glavobolje i drugih mučnina koje prouzrokuje visinska bolest. Da se čovjek dobro i do sita nadiše zraka.

1. veljače – utorak. Krenuli smo u 8:25. Glavobolja? Ma više i ne mislim na to. Samo hodam polako... polako. Tako polako nikad nisam hodao! Čuvati snagu za sutra, što više. Sutra je »dan D«.

Odavno smo se razbili u manje skupine ili hodamo pojedinačno. Odmori su česti. »Zraka, zraka«, viče mi cijela utroba. »Nema zraka, šuti i hodaj!« Pokušavam budriti samoga sebe prisjećajući se što su mi rekli iskusniji koji su prolazili kroz slična iskušenja. Piti mnogo tekućine, makar i na silu. To

Elvidea Point na putu prema vrhu

foto: Dalibor Drlje

jedino pomaže. Zastajem na proplanku odakle pogled seže na dugačku, nepreglednu visoravan. Njezinom sredinom vijuga staza unedogled. Zavlaci se iza brda i nestaje u daljini.

Ovdje je vegetacija strani pojam. Suha, crvena, prašjava zemlja i ponegdje malo kamenja. Gdje-koja ptica s bijelim okovratnikom i to je sve. Pustoš, jad i bijeda. A onda sam konačno ugledao dom. Sat poslije ležao sam na krevetu u kući Kibo, na 4780 m, s nogama podignutim visoko u zrak.

Točno pet sati i četrdeset pet minuta prošlo je otkako smo krenuli s Horomba. Nakon što smo se razmjestili u spavaonice, u kuhinji smo pokušavali nešto jesti, što nam nije uspijevalo. Svatko je ponešto zbrčkao po tanjuru, zaokrenuo nosom i to je bilo sve od ručka. Potom nam je Emanuel, glavni vodič, predstavio ostale vodiče koji će s nama krenuti prema vrhu. Upozorio nas je i na nekoliko važnih pojedinosti prilikom samog uspona. Hodati polako, ne odvajati se od skupine, piti mnogo tekućine i ne misliti ni na što drugo osim: ja to želim, mogu i sigurno ću se popeti.

Još nam je savjetovao da odmah poslije sastanka ode-mo na spavanje, bolje reći na odmor, jer od sna najvjerojatnije neće biti ništa. Oko 17:30 zavukli smo se u vreće, a po stalnom komešanju, škripanju kreveta i nervoznom disanju dalo se zaključiti kako je Emanuel imao pravo što se spavanja tiče. Oko 23:00 netko je otvorio vrata i upalio svjetlo. Vrijeme je za spremanje. Točno u ponoć napuštamo kuću Kibo i odlazimo u noć.

2. veljače – srijeda.

Hladno je i jako mračno. Prvi je odmor nakon dva sata hoda. Šćućurio sam se na kamenu u neakvoj polušpilji, samo šutio i čekao da na mene dođe red za vrući čaj koji su vodiči, na naše opće iznenađenje, odnekud izvukli i uz širok osmijeh, pokazujući bijele zube, gledali kako pohlepno gutamo topli napitak od đumbira koji je bio tako dobar i osvježavajući.

Vodiči su nas čvrsto stisnuli u skupinu i pomno pazili da netko ne poremeti ritam kretanja na kojem bi nam i puževi pozavidjeli. Neposlušni bi odmah završili na začelju. Pratili su nas u stopu,

Južni ledenjak

foto: Slavko Patačko

PLANINARSKI

2006

2006

1. 4. - P. zlatara i okolica / Ljubiti grčki tisara - PD - Zlatibor, Crnogorica
 2. 4. - Des. PO - Dubovo - PD - Dubovo, Crnogorica
 3. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 4. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 5. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 6. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 7. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 8. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 9. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 10. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 11. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 12. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 13. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 14. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 15. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 16. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 17. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 18. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 19. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 20. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 21. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 22. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 23. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 24. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 25. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 26. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 27. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 28. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 29. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica
 30. 4. - Tragon prirodo parka - PD - Dubovo, Crnogorica

POREKLO POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE
3	4	5	6	7	8	9	10
10	11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30			

HRVATSKI PLANINAR

PLANINARSKI KALENDAR

2

KALENDAR

NARUČITE PLANINARSKI
KALENDAR ZA 2006.!

Ovih dana iz tiska izlazi atraktivni zidni kalendar HPS za 2006. godinu. Uz motive hrvatskih planina u njemu je objavljen pregled svih značajnijih akcija u sljedećoj godini i najnoviji adresar članica HPS. Format kalendara je 48 × 33,5 cm, a kao i prijašnjih godina, tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja. Autor slika u kalendaru je Tomislav Marković.

Cijena kalendara je 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određeni broj kalendara, a HPS društvu potom šalje račun).

U narudžbi (telefonskoj, faksom, poštom ili putem e-pošte) treba naglasiti hoćete li kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS ili ih treba slati poštom, a u tom slučaju u računu će biti uključeni i pripadajući poštanski troškovi.

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

tel./fax 01/48-24-142,

tel. 01/48-23-624

e-mail: hps@inet.hr,

web: hps.inet.hr

ponavljajući riječi koje će nam još dugo odzvanjati u ušima: »Pole, pole«, što bi u slobodnom prijevodu značilo: »Polako, polako!« Takva taktika pokazala se vrlo učinkovitom jer je zahvaljujući upravo njoj tako velik postotak onih koji su se popeli na sam vrh.

Zvijezdama prenakičeno nebo i nečija pozadina ispred mene, u koju sam se redovno zabijao kad god bismo malo zastali, sve je čega sam se nagledao prije nego se počelo daniti. A prvo rumenilo s istoka počelo se probijati kad smo izašli na Gilmans Point, 5681 m visok rub kratera. Pet je sati i pedeset pet minuta. Jako je hladno, sigurno dobrih 10 stupnjeva ispod nule. Razdanilo se i sunce se podiglo iznad crnih stijena Mawenzija. Malo se pribavši, gledamo zapanjujuće oblike planine zbog koje smo proputovali gotovo pola svijeta.

Prvi put smo ugledali i naš konačni cilj, otprilike dva sata udaljen krov Afrike. Srce mi je zaigralo. I kao da me je netko ubo injekcijom. Skočio sam, pripravan krenuti. No, jedan od vodiča digao je ruku, što je značilo: »Stop!« Čekamo ostale. No malo poslije ipak smo krenuli u manjim skupinama.

U glavi mi trga i nabija, mučnina i nesanica. Potiskujem te grozne tegobe, misleći samo na jedno. Samo gore, gore. Noge mi grabe dalje, sve sam bliže. Ma od čega su te gojzerice? Od olova? Još malo, samo malo i evo, tu sam. Ruke su mi konačno u zraku. Pogled uprt u nebo: »Hvala Ti!«

Točno u sedam sati i pedeset i pet minuta, drugog veljače, godine 2005. dodirnuo sam drvenu ploču na kojoj je između ostaloga pisalo: »Uhuru Peak 5895 m. Čestitamo i dobrodošli!« Pristižu i ostali. Stisak ruke, grljenje i tapšanje po ramenu. Poljupci pršte na sve strane. Sve patnje i muke u trenu su zaboravljene. Isplatilo se! Ovo je izvrstan uspjeh cijele ekipe. Od ukupno 25-oro, 19-oro nas se popelo na vrh, dvoje je došlo do Gilmansa, dvoje je odustalo negdje na 5500 m, a dvoje je ostalo na kući Kibo.

Ne znam koliko bi veselje i fotografiranje potrajalo da nas Emanuel nije podsjetio koliko je sati i upozorio da moramo krenuti dolje. Sad tek primjećujem, rasterećen i opušten, sve ljepote kojima smo okruženi. Lijevo dolje jedan je od najpoznatijih

tijih kratera na svijetu, a desno golemi ledenjaci stari tko zna koliko godina. Na Gilmansu zastajem. U dubini se vidi kuća Kibo i prilična strmina na kojoj smo jutros zamalo ispustili dušu. Još jedan pogled prema vrhu i jedan veliki uzdah olakšanja. Strmina je ustvari sipar koji sam prešao onako poprijeko, kako se to obično i radi. Doduše, tom prilikom ne smije se misliti na gojzerice, čiji vibriranjem na takvom terenu najviše stradaju.

Spustivši se na ravniji dio, začuo sam neakvo vikanje iz smjera Gilmansa. Po komešanju koje je gore uslijedilo, naslutio sam nesreću. Nažalost, crne misli pretvorile su se u zbilju kad mi je jedan od vodiča, koji je trčao u kuću Kibo po pomoć, dobacio da je jedan planinar pao i ozbiljno se ozlijedio. Kad smo se do nekog vremena prikupili na Kibu, doznali smo da je riječ o našem Darku iz Bjelovara. Njega su pak spasioci donijeli do kuće i pošto mu je Nada stručno očistila i povila rane, smjestili su ga na kolica i isti dan dopremili do ulaska u Park, gdje ga je već čekao prijevoz kojim su ga otpremili u bolnicu. Srećom, rane su bile površinske, no ipak je na glavi dobio dvanaest šavova, a na desnom uhu još nekoliko.

Mi smo se za to vrijeme dobro odmorili, prepakirali i složili stvari u transportne vreće i zajedno s nosačima krenuli prema Horombu. Nosači su nam, kao i obično, odmah pobjegli, a ponovno smo ih vidjeli tek na Horombu, gdje smo noćili.

3. veljače – četvrtak. Noć je protekla ni manje ni više nego kao i sve ostale, osim one na Kibu. Tutnjava, rika, smrad i sve ostalo što već uz to ide. Ne znam točno što su nam spremili za doručak... aha, da. Obvezno, kao i svaki dan, topli napitci s »mazalicama«, a onda kuhani makaroni i riža. Za desert ananas i banana. Da smo ostali još koji dan, počeli bismo i sanjati te specijalitete. Stvar su spašavale domaće delicije iz naših ruksaka – šunka, špek i češnjak. Sat poslije, nekoliko snimaka s Kilimanjarom u pozadini i kažemo zbogom Horombu.

Na stazi susrećemo planinare iz čitavoga svijeta. Nekako svi izgledaju sivo, ispijeno i na naše vesele pozdrave otužno odgovaraju. Znači, tako smo izgledali prije nekoliko dana kad smo se uspinjali. Čini se da Kili nikoga ne šteti. Usput smo obišli krater Maundi, a na Mandaru smo stigli taman na ručak. Vadimo iz transportnih vreća pivo

Sudionici pohoda na Uhuru Peaku, najvišem vrhu Kilimanjara

foto: Slavko Patačko

koje nismo uspjeli popiti na Horombu i njime zalijevamo... što je ono bilo za ručak? A... da: riža i nekakav gulaš od povrća. Za desert? Naravno. Ananas i banana. Šalu na stranu: momci su se zaista trudili oko kuhanja i zaslužili su sve pohvale.

Spuštajući se kišnom šumom, prisjećamo se onog strašnog pljuska od prije nekoliko dana, koji smo jedva preživjeli. I tako, malo-pomalo, dolazimo do mjesta odakle smo prije šest dana krenuli u osvajanje svjetski poznate planine. Opet su nas sve popisali, samo su sad te formalnosti bile obogaćene upisom datuma i točnog vremena u koje smo pristizali na vrh. Ti detaljni podaci bili su im potrebni za izdavanje certifikata, koje nam je podijelio Mozes poslije večere, u hotelu u Moshiju. Piva je bilo, i to dobroga piva, u golemim količinama. I neka. Ne ide se svaki dan na Kilimanjaro!

Dani koji su uslijedili bili su ispunjeni turističkim sadržajima. Moram priznati, jednako lijepi i

uzbudljivi kao i oni provedeni na Kiliju. Posjetili smo dva nacionalna parka: Manyaru i Serengeti, te jedan strogi prirodni rezervat – Ngoro-ngoro, što na masai jeziku znači: »rupa-rupa«. Radi se o veličanstvenom krateru površine 260 kvadratnih kilometara, koji je okružen planinama visokim i preko 3000 metara. Zanimljivo je da životinje koje tamo žive, a vidjeli smo gotovo sve karakteristične za Afriku, nikad ne izlaze iz kratera. Plovili smo Viktorijinim jezerom, koje je svojom veličinom drugo slatkovodno jezero na svijetu. Bili smo dva dana u Nairobiju, gradu čija arhitektura podsjeća na velike američke gradove i u potpunom je kontrastu s dijelom Afrike koji smo proteklih dana imali prilike vidjeti.

Na kraju, htio bih zahvaliti svim onim divnim ljudima s kojima sam se družio nestvarna tri tjedna, u zemlji siromašnoj, a tako lijepoj. Nezaboravnoj, mojoj Africi.

KAPELSKI PLANINARSKI PUT

DULIBO, LJUBAVI MOJA!

MILJENKO PAVEŠIĆ, Ogulin

Uređenjem Kapelskog planinarskog puta (KPP), stvorena je čudesno lijepa planinarska staza. Na njoj se redaju ljepote koje, ne samo da trenutačno oduševljavaju, već ostaju u sjećanju cijeli život. Prošao sam KPP mnogo puta, posebno mi je drago što sam njime vodio skupine izletnika iz raznih europskih država.

Put ima deset kontrolnih točaka (KT), a obilazak traje 3–4 dana hoda. Ne znaš koja je dionica ljepša i dojmljivija. Svaka ima svoju posebnost – svoju dušu u koju posjetilac uranja, s njom se stapa. Nakon odlaska ostaje nostalgija i želja za povratkom.

Čarobna je Matić-poljana s jedinstvenim spomenikom narodnog otpora. Hvala i vječna slava pokojnom arhitektu Zdenku Sili, koji je osmislio i izgradio to veličanstveno obilježje! Bjelolasica oduševljava svojim vilinskim skloništem i vidicima kojih se čovjek ne može zasititi. Samarske i Bijele stijene povezane su Vihoraškim putem, a na pola puta svakoga očarava kamenita simfonija Ljuska. Jednom sam, oduševljen Vihoraškim putom, došavši do Bijelih stijena krenuo natrag da i u obrnutom smjeru vidim tu ljepotu, te prenoćio u Ratkovom skloništu umjesto na Bijelim stijenama. Vraćajući se, sjetio sam se šale: Imala majka tri sina, dva su bila pametna, a treći je bio planinar.

Da, malo sam se raspričao, a treba nešto reći o onom bitnom za ovaj članak – Dulibi. Prvi sam puta prošao i noćio u Dulibi u jesen 1943. godine. Unatoč poodmakloj jeseni, vrijeme je bilo sunčano i toplo. Kroz Dulibu nas je vodio Krm-počanin Komadina. Iza Stalka uđosmo u polutamu, i to u punom smislu riječi. Ušli smo u prašumu. Nebo se tek tu i tamo naziralo. Oko nas su bile jele i smreke zapanjujućih visina i debljina. Komadina nas vodi stazicama, a povremeno i bespućem, samo njemu znanim. Mi ostali ostadosmo

Bijele stijene – najatraktivniji dio KPP-a

foto: Tomislav Marković

izgubljeni u prostoru, ne znajući gdje smo. Pred suton stadosmo između nekoliko gorostasnih stabala, naložismo vatru i prenoćismo. Za razliku od dnevne tišine, dolaskom noći prašuma je postajala sve bučnija. Razna štektaanja, zavijanja zvijeri, huk sove, stravični krikovi onih koji se rastaju sa životom, odzvanjali su do duboko u noć.

Nakon 37 godina eto me ponovo u Dulibi na KPP-u. Ništa mi ne ostade u sjećanju od prvog posjeta, osim gorostasnih stabala. Nažalost, njih više nije bilo! Polutama pojavljuje se još samo tu i tamo. Staza od kuće na Stalku dobro je izvedena i ugodna je za hodanje te djeluje kao šetnica. Izlazimo na mali proplanak na kojem lijepo uklopljena u prostor stoji mala brvnara na čijem se krovu šepiri dimnjak, obećavajući toplinu. Stigli smo oko 17 sati. Sunce obasjava proplanak pun cvijeća, a malo dalje eto i grla cisterne. Sve djeluje tako pitomo, lijepo i kao da govori: Dobro došli na odmor i noćenje!

U brvnari lijepa peć, police sa suđem, ležajevi sa spužvom, sve uredno. Sve djeluje kao da smo u vlastitom domu, a sunce svojim zrakama kroz prozor upotpunjuje taj dojam. Dulibo, osvojila si me u tren! Poskidasmo naprtnjače i dio odjeće pa kod cisterne otpočeli osvježavanje. Kod cijelog društva osjeća se radost, veselje, razgovor je zvonak, veseo, a počinju i šale. No, ubrzo sunce zađe za Ričičko bilo i večernja svježina opomene nas da treba naložiti peć.

Duliba, noć bez mjesečine, a na nebu nepojmljivo mnogo zvijezda, koje trepere prekrivajući čitav svod. Unatoč mnoštvu zvijezda, tama je takva da je možeš nožem rezati. Takvo nebo sa zvijezdama i takvu noć treba doživjeti. Urbani čovjek ne može ni sanjati o takvoj noći i tolikim zvijezdama.

Sjedim na panju pored ulaza oslonjen na brvnaru i uživam u tami i milijardama zvijezda.

Napušteno planinarsko sklonište u Dulibi

foto: Alan Čaplar

Kumova slama gusta je gotovo kao mlijeko. Sigurno je naziv Mliječni put nastao nekada davno kada se odasvud vidjelo takvo noćno nebo. Dolazi mi u sjećanje i daleka 1943. godina. Koliko se toga od tada promijenilo i koliko je toga otišlo zauvijek! Ležeći na udobnim ležajevima sa spužvom komentiramo, prijedenu dionicu i ovu čarobnu šumu Dulibu, s malom brvnarom, a zatim malo pomalo tonemo u zagrljaj boga Morfeja, uz ugodno pucketanje vatre u peći. Da, ta mala brvnara na malom proplanku zaista ima dušu i neku magičnu privlačnost.

Nažalost, došao je i čas rastanka. Svi nekako otežu s odlaskom, osvrću se i upućuju posljednje poglede dragoj Dulibi. S vrha Kolovratskih stijena gledamo moćnu Dulibu i pogledom tražimo dragu nam brvnaricu. Nažalost, ona se skrasila u srcu Dulibe i nije vidljiva.

Krajem osamdesetih godina ponovo sam na KPP-u, veselim se Dulibi i dragoj mi brvnarici, iako znam da više nije KT. Sa zebljom izlazim na proplanak. Sve je isto, no brvnarica djeluje otušno. Otvorena i opustošena, djeluje mi kao da se ispričava što je u takvome stanju.

Draga brvnarice, ostala si mi u sjećanju za cijeli život. Uvijek se rado sjećam noći provedenih u tebi, tvoje topline i tvoje duše!

PLANINARSTVO

PLANINARSKE OBILAZNICE I KONTROLNE TOČKE

BERNARD MARGITIĆ i ALAN ČAPLAR, Zagreb

POLA STOLJEĆA PLANINARSKIH OBILAZNICA

Ne tako daleke 2007. godine navršit će se pola stoljeća od otvorenja prve planinarske obilaznice u Hrvatskoj, Slavenskog planinarskog puta (SPP). Kad se nakon njegova otvorenja pojavilo još nekoliko obilaznica, planinari su rado prihvatili taj oblik planinarenja. Prije Domovinskog rata, obilazak planinarskih transverzala, kako smo ih tada nazivali, bio je vrlo popularan, a nakon rata obilaznice su, uspostavom HPO-a, ponovno doživjele svoj uzlet.

U gotovo pola stoljeća od otvorenja SPP-a otvoreno je u Hrvatskoj oko stotinu obilaznica. Neke od njih danas su neaktivne i zapuštene, no velik broj starijih obilaznica i danas se obilazi, a stalno se otvaraju i nove.

Kao nadgradnju transverzalnog planinarenja, PD »Željezničar«, u Zagrebu, utemeljilo je 1976. natjecanje »Planinar – transverzalec«. Natjecanje je imalo deset stupnjeva, u njemu je sudjelovalo 670 planinara iz 110 planinarskih društava, a najviši stupanj, za stotinu obilaznica, osvojilo je do

1991. tridesetoro planinara. Početkom Domovinskog rata natjecanje je ukinuto, a 2001. godine obnovljeno je pod nazivom »Gojzerica«.

ŠTO JE SVRHA PLANINARSKIH OBILAZNICA?

Unatoč njihovu velikom broju, čini se da i danas postoje nedoumice o tome što su planinarske obilaznice i što je njihova svrha. Poznato je da neki planinari zaziru od njih i općenito od skupljanja žigova, neki žigove prikupljaju polako i usput, a ima ih koji jure od vrha do vrha ne bi li što prije stekli uvjete za osvajanje znački.

Treba priznati da je danas mnogo lakše automobilom prići mnogim ciljevima u planinama nego što je to bilo nekada, a ima i obilaznica koje degradiraju planinarstvo time što su sve kontrolne točke dostupne automobilom. S druge pak strane, treba istaknuti da su planinarske obilaznice idealan način za izbor ciljeva za planinarenje, te da planinari koji ih obilaze, u pravilu, najbolje poznaju naše planine. Naime, onaj tko nema posebnog motiva za posjet udaljenim ili teže dostupnim vrhovima, obično poduzima samo lakše izlete u bliža gorja i na taj mu način ostaju nepoznate ljepote daljih krajeva.

Puko skupljanje žigova i slikanje na vrhovima, dakako, nije cilj planinarskih obilaznica, već im je temeljni cilj dovesti planinare na određena lijepa mjesta u planinama, motivirati ih da upoznaju nešto što još nisu posjetili ili ih dovesti na mjesta koja vrijedi ponovno posjetiti.

Ne treba zaboraviti da planinarske obilaznice, osim za planinare koji ih obilaze, imaju istodobno i važnu ulogu za planinarska društva koja o njima brinu. Kvalitetna obilaznica, s urednim žigovima i markacijama, te dobrim dnevnikom, pruža lijepu sliku o aktivnosti i ozbiljnosti društva koje ju je osnovalo. Isto je tako jasno da loše osmišljena, nezanimljiva i zapuštena obilaznica ne služi na čast ni regiji kroz koju vodi, ni društvu koje o njoj »brine«.

DOSADAŠNJA DEFINICIJA I KATEGORIZACIJA

Iako je svakom planinaru uglavnom poznato što su planinarske obilaznice i čemu služe – i premda taj oblik planinarenja postoji već gotovo pola stoljeća – još i danas ima brojnih nejasnoća i otvorenih pitanja. Prvo je među njima, ni manje ni

Utiskivanje pečata na kontrolnoj točki

foto: Alan Čaplar

više, što je to uopće planinarska obilaznica (definicija) i kakve sve obilaznice postoje (kategorizacija).

U dosadašnjoj se praksi planinarska obilaznica definirala kao planinarski put na kojem su zadane kontrolne točke (KT). Iz toga je, prema rasporedu KT, slijedila podjela na linijske, kružne i točkaste obilaznice, a KT razvrstavale su se na obvezne i neobvezne. Takva se podjela uglavnom koristi i danas, no nije teško uočiti da ima brojne nedostatke, pa bi je zbog toga trebalo zamijeniti novom podjelom, koja bi bolje odgovarala stvarnosti. Navest ćemo samo neke nelogičnosti koje slijede iz (do)sadašnje podjele:

- Planinarska obilaznica po prirodi stvari uopće ne mora biti put, već je najčešće splet putova ili samo zbir kontrolnih točaka. Sve je više obilaznica koje nemaju zadane trase (tj. puta), a prva među njima je Hrvatska planinarska obilaznica.
- Podjela na linijske, kružne i točkaste obilaznice također je nedostatna i neprecizna. Po prirodi stvari i kružni je put zapravo linijski put koji samo ima posebnost da počinje i završava otprilike na istom mjestu. Moglo bi se čak reći da kružne obilaznice nikad ne završavaju na istom mjestu, jer bi to značilo da treba dvaput utisnuti žig na nekoj točki – na

početku i na kraju obilaska. Nadalje, po toj logici bi trebalo u podjelu uvrstiti još i polukružne (potkovaste), trokutaste, osmičaste (npr. Pl. put »Velebno«) i tko zna kakve još geometrijske oblike obilaznica. Na koncu, činjenica da je neka obilaznica »linijska« ili »kružna« nije njeno bitno obilježje.

- Treba primijetiti da je u posljednjih nekoliko godina otvoreno nekoliko obilaznica koje se ne mogu svrstati ni u jednu dosadašnju kategoriju, jer nemaju zadane KT (obilaznice tipa »30 vrhova za 30 godina društva« i sl.). Za takve se obilaznice ne može reći da su točkaste, jer točke koje treba posjetiti nisu određene, već su određeni neki drugi uvjeti za stjecanje priznanja.

Slične se nejasnoće javljaju i pri podjeli kontrolnih točaka. Dosad su se KT u pravilu dijelile na obvezne i neobvezne. Neobvezne KT je imalo svega nekoliko obilaznica (npr. Goranski pl. put), pa se 99% svih KT nazivalo obveznima. Međutim,

i tu se javlja problem u tumačenju: kako nazvati kontrolne točke na obilaznicama poput Samoborske ili HPO-a, na kojima obilaznik sam odabire KT koje će obići, a za priznanje ih ne mora obići sve. Za takve se KT ne može reći da su obvezne, jer bi to značilo da obilaznik neizostavno i obvezno MORA ih posjetiti da bi dobio priznanje.

Nadalje, otvara se pitanje imaju li već spomenute obilaznice tipa »30 vrhova za 30 godina društva« uopće kontrolne točke i, ako ih imaju, kako ih kategorizirati. Takve obilaznice nemaju zadane KT, već zapravo imaju samo zadane uvjete za značku (npr. treba prikupiti 30 žigova s bilo kojih 30 vrhova).

Zbog takvih nejasnoća, nameće se potreba da se stare definicije pojmova *planinarska obilaznica* i *kontrolna točka* i prateće podjele zamijene novima. Podjela koju ćemo u daljnjem tekstu predložiti već se koristila i potkrijepljena je mnogim primjerima u priručniku natjecanja »Gojzerica«, koji je izdalo HPD »Željezničar« iz Zagreba.

**Tuljac s pečatom na
vrhu Žbevnice
foto: Alan Čaplar**

UVJETI ZA PLANINARSKU OBILAZNICU

Da bi planinarska obilaznica bila valjana, smislena i upotrebljiva, mora zadovoljavati sljedeće uvjete:

1. Mora imati osnivača ili upravljača. To može biti planinarsko društvo ili druga pravna osoba, ali ne može biti pojedinac ili neformalna skupina planinara. Većinom su to planinarska društva, ali i nacionalni planinarski savezi, županijski ili regionalni planinarski savezi, turističke zajednice i dr.
2. Ako obilaznica ima zadanu trasu, ona mora biti markirana i održavana. Točkaste obilaznice moraju imati markirane prilazne putove do svake kontrolne točke. Kontrolne točke moraju biti jasno i jednoznačno obilježene.
3. Mora imati dnevnik ili karton za utiskivanje žigova, a u njemu tiskana pravila za obilazak i uvjete za dodjelu priznanja. Kao dokaz obilaska služi otisak žiga KT u dnevniku ili kartonu obilaznice ili fotografija ispred KT.
4. Obilazak KT treba biti dozvoljen i moguć tijekom cijele godine i ne smije biti vremenski ograničen.
5. Posjetitelju koji dokaže svoj obilazak u skladu s uvjetima obilaznice upravljač dodjeljuje značku ili pisano priznanje, a obilaznike kojima je dodijeljeno priznanje upisuje u evidenciju obilaznika. Neki osnivači umjesto značke ili pisanog priznanja dodjeljuju bedž, skulpturu ili kakav drugi predmet, a neki samo evidentiraju obilaznika ne dodjeljujući priznanje.

Osnivači se ne bi trebali prihvaćati otvaranja novih obilaznica ako ne mogu osigurati sve uvjete, a napose ako ne mogu osigurati izdavanje kvalitetnog dnevnika, značke i opremiti KT žigovima, te urediti sve pristupne putove. Planinarska obilaznica ne smije biti projekt kratkoga daha, već trajna obveza i ujedno odraz kvalitete planinarskog rada osnivača i upravljača. Olako otvorena pa brzo zapuštena planinarska obilaznica pruža lošu sliku o osnivaču i ne služi temeljnoj svrsi: predstavljanju zanimljivih odredišta u nekoj planini ili regiji.

Prije otvaranja nove obilaznice osnivač se treba obratiti Komisiji za planinarske putove HPS-a radi uputa i odobrenja. Komisija vodi evidenciju registriranih planinarskih obilaznica u Hrvatskoj. U pripremi dnevnika tehničku pomoć osnivačima pruža Komisija za promidžbu i izdavačku djelatnost HPS-a.

DEFINICIJA I KATEGORIZACIJA PLANINARSKIH OBILAZNICA

Planinarsku obilaznicu čine planinarska odredišta povezana u smislenu cjelinu, za čiji obilazak upravljač nagrađuje i evidentira posjetitelje koji ispune zadane uvjete. Obilaznica može biti put, splet putova, zbir međusobno nepovezanih točaka u planinama ili planinarsko natjecanje bez određenih točaka, ali s nekim drugim uvjetima obilaska. Obilazak se potvrđuje otiscima žigova smještenih na KT u dnevnik ili karton obilaznice ili fotografijama obilaznika pored prepoznatljivih obilježja KT.

S obzirom na prostor koji obuhvaćaju, obilaznice mogu biti lokalne, regionalne i državne. Osim toga, mogu biti i međudržavne, ako prolaze kroz dvije ili više država.

Prema duljini puta i vremenu potrebnom za obilazak, mogu se podijeliti na jednodnevne, dvodnevne i višednevne.

Ako su KT zadane, onda prema njihovom rasporedu obilaznica može biti vezna ili točkasta. Osim toga, postoje i obilaznice bez zadanih KT (izborne obilaznice).

- Na **veznim obilaznicama** KT su povezane planinarskim putovima tako da se nadovezuju jedna za drugom (Velebitski pl. put, Kapelski pl. put). Redoslijed obilaska KT uvijek je proizvoljan, no u pravilu ih je najpogodnije na veznim obilaznicama obilaziti slijedom koji je predvidio osnivač. Vezne obilaznice najčešće su linijskoga ili kružnog oblika.
- Na **točkastim obilaznicama** KT su zadane i raspoređene na nekom području, ali nisu me-

đusobno povezane planinarskim putovima, već svaka KT ima jedan ili više vlastitih prilaznih putova (HPO).

Uz te, postoje još i **obilaznice s izbornim KT**. To su one koje nemaju poimence navedene KT, pa ih izabire sam obilaznik, skupljajući otiske žigova prema određenim pravilima obilaznice do stjecanja uvjeta za priznanje (Nagrada planine, Pl. obilaznica Dvadesetica, 10 vrhova za 10 godina PD »Obruč«).

Na nekim je obilaznicama jedna ili nekoliko KT određeno kao kod točkastih obilaznica, a ostale izabire obilaznik.

DEFINICIJA I KATEGORIZACIJA KONTROLNIH TOČKA

Definicija: Kontrolne točke su točno određena planinarska odredišta koja obilaznik treba posjetiti i posjet zabilježiti žigom u dnevniku obilaznice ili fotografijom ispred prepoznatljivog obilježja KT. Obilaznica može imati obvezne, uvjetne i neobvezne KT, a ima ih koje nemaju određene KT, nego su pravilima postavljeni uvjeti za priznanje. Kontrolne točke razlikuju se prema naravi i statusu.

Prema naravi, KT su planinski vrhovi, planinarske kuće, ugostiteljski objekti ili seoske kuće, stare gradine, vjerski objekti, odašiljači, povijesni ili kulturni spomenici, spomenici prirode, speleološki objekti, slapovi, izvori i slično.

Prema statusu, KT mogu biti obvezne, uvjetne, neobvezne i izborne. Obvezne, uvjetne i neobvezne KT osnivač obilaznice poimence navodi u dnevniku, a izborne obilaznik bira prema zadanim uvjetima obilaznice.

- **Obvezne kontrolne točke** su one koje obilaznik neizostavno mora posjetiti da bi stekao pravo na priznanje. Kod nekih su obilaznica sve KT obvezne, a kod nekih osnivač određuje da je jedna ili nekoliko KT obvezno, a ostale KT obilaznik odabire samostalno prema uvjetima planinarske obilaznice.
- **Uvjetne kontrolne točke** posjećuju se uz neke posebne uvjete, najčešće tako da se od predloženih KT posjeti najmanje onoliko koliko je uvjetovano za priznanje. To znači da

nije obvezno posjetiti sve uvjetne KT, već samo onoliko koliko je određeno pravilima obilaznice. Takve KT imaju npr. Samoborska i Hrvatska planinarska obilaznica.

- **Neobvezne kontrolne točke** su zanimljiva mjesta u planinama koje osnivač obilaznice predlaže običi usput, prilikom obilaska obveznih ili uvjetnih KT, pri čemu posjet takvim točkama nije uvjet za dobivanje priznanja obilaznice.
- **Izborne kontrolne točke** obilaznik bira po vlastitoj želji, pridržavajući se zadanih uvjeta obilaznice. Izborne kontrolne točke nisu poimence navedene u dnevniku obilaznice, ali su određeni uvjeti prema kojima ih obilaznik može birati.

DNEVNIK PLANINARSKE OBILAZNICE

Na kraju, recimo i nešto o dnevnicima planinarskih obilaznica.

Svaka obilaznica treba imati prikladan dnevnik ili karton za utiskivanje žigova na KT. Dnevnik obilaznice treba biti praktičnoga formata (najpraktičniji je standardni format A6 (10,5 × 15 cm) i treba sadržavati:

1. jasno objašnjena pravila obilaska, tj. uvjete za dodjelu priznanja obilaznice,
2. popis KT i, po potrebi, поближе natuknice o mjestu gdje se nalaze žigovi,
3. prostor za upis osobnih podataka obilaznika,
4. prostor za utiskivanje žigova ili za fotografije s KT,
5. adresu na koju treba poslati dnevnik po stjecanju uvjeta za priznanje,
6. prostor za upravljačevu ovjeru da je obilaznik stekao uvjete za dodjelu priznanja,
7. shemu puta ili zemljovid.

Neki dnevници osim tih elemenata imaju i opis puta u obliku vodiča. Opis mora biti jasan, točan i jezgrovit kako bi bio koristan i upotrebljiv. Ako obilaznica ima zadan put i ako u dnevniku nema opisa puta, trebaju biti naznačene barem udaljenosti između KT i težine pojedinih dijelova puta, ako postoji potreba da se obilaznika na to upozori.

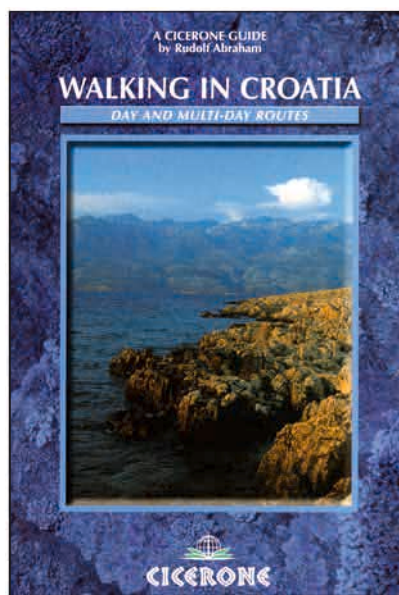
DO YOU SPEAK PLANINARSKI?

Jasno je da blagodati i ljepote naših planina obilaze i brojni stranci. To imamo zahvaliti ne toliko spektakularnim visinama naših planina ili njihovoj silnoj atraktivnosti (premda će se svaki pravovjerni hrvatski planinar zakleti upravo u potonje), već jednostavnoj činjenici da nitko od brojnih turista na uskoj jadranskoj obali jednostavno ne može ne ostati zapanjen silnim stijenjem koje se strmo ustobočuje gotovo iz samog mora. Jasno je da se svi mogu planinama diviti s plaže, no trendovi su takvi da sve više turista želi izbliza upoznati ponešto od tih ljepota, a nerijetko se među njima nađe i ozbiljnijih planinara.

No, nije mi namjera govoriti o vjerojatno najbrojnijim strancima iz nama susjedne »zemlje sa sunčane strane Alpa«, koji su u našim planinama jednako doma kao što smo i mi kod njih. Nije mi namjera govoriti ni o drugim susjedima i brojnim gostima iz slaven-skih zemalja koji se vrlo dobro snalaze i sporazumijevaju na hrvatskom. Ovdje je riječ o ljudima koji nimalo ne razumiju naš teški jezik... Oni se mogu poprilično dobro poslužiti dostupnim planinarskim i drugim kartama, bez obzira što ne razumiju natpise, a i sami stranci hvalje znanje i spremnost mještana da obavijeste turista na engleskom, njemačkom pa i talijanskom jeziku, i to po velikim gradovima i praktično svim turističkim mjestima na obali. No kad se nađu u planini, u skloništu ili na stazi, prepušteni su uglavnom sami sebi.

Internet, taj ultimativni medij današnjice – bar što se tiče službenih stranica HPS-a – počinje i završava na razmjerno šturoj prijevodu bitnijih činjenica iz dijela web-stranica na hrvatskom, i to s podacima iz 2002. godine. Dobro, mnogo bi se podataka u nuždi dalo »iščeprkati« sa stranica raznih turističkih organizacija ili poduzetnijih pojedinaca, ali...

Možemo li ustvrditi da tiskana literatura završava Poljakovim vodičem »The Mountains Along the Croatian Coast«, odnosno istom izdanju na njemačkom? Da odgovor ipak ne bi bio »DA«, pobrinuli su se – sami stranci!

Walking in Croatia – day and multi-day routes prošlogodišnje je izdanje velikog britanskog izdavača vodiča »CICERONE«, koje potpisuje Rudolf Abraham. Autor je rođen u Londonu, odrastao na Novom Zelandu, školovani je fotograf i diplomirani povjesničar umjetnosti. Proputovao je dosta svijeta, ponajviše po Orijentu, koji mu je i predmet magisterija. Velika je sreća za hrvatsko planinarstvo što je 1998. naišao na Hrvatsku, da bi od 1999. pa do 2001. odlučio ostati u Hrvatskoj, podučavajući engleski i skitajući se po planinama Hrvatske, Slovenije i Crne Gore.

U dobroj maniri vodičatoga izdavača, prvih 56 stranica posvećeno je Hrvatskoj kao državi, sa sažetim i vrlo točnim podacima o hrvatskoj geografiji, geologiji, klimi, povijesti, biljnom i životinjskom svijetu, arhitekturi, umjetnosti i kulturi. Naravno da su tu vrlo detaljni naputci i logističke informacije za putnike – transport, smještaj, hrana i piće, komunikacijske, jezične i sigurnosne prilike. Vrlo sažeti naputci, a imamo dojam da bi dobar dio njih bio vrlo koristan i domaćim putnicima. Ne mogu odoljeti, a da ne prenesem definiciju kulena:

Slavonski odgovor na pršut – suši, jači, perfektan za penjanje.

Na hajd'mo u planine! Na ukupno 144 stranice potanko je opisano 17 planinarskih tura – od Medvednice i Samoborskog gorja (po jedan smjer), preko Istre i Gorskog kotara, do Biokova. Mnoge zanimljivije »hodnje«, naročito u Gorskom kotaru i Velebitu, obrađene su i s više smjerova. Posebno su izdvojene »hodnje« po otocima.

Opis svake hodnje napravljen je sustavno i opet vrlo sažeto. Pregledna tablica na početku smjera uvijek sadrži osnovne podatke: vrijeme hodnje, udaljenost, najveću visinu, ocjenu težine i uputu na odgovarajuću planinarsku kartu. Slijedi klasičan vodički opis ture, koji vjerojatno potječe iz osobnog autorovog iskustva. Vratimo se načas kartografiji. Osim što autor cijelo vrijeme vrlo inzistira na korištenju kvalitetnih i raspoloživih karata, sve su ture opremljene položajnim skicama koje sadrže same trase i objekte spominjane u tekstu (vrhovi, domovi), tek ponešto topologije (neke važnije ceste, vodotoke...), a sve to na jednostavnim podlogama, u visinski stupnjevanim bojama u koracima od 200 m, u mjerilima 1:50000 i 1:100000. Jednostavno, ali ograničeno upotrebljivo.

Kod opreme same knjige bilo bi nepravедno prema jednom fotografu ne spomenuti veći broj koloristički vrlo bogatih fotografija, kao i znatan broj geografskih, povijesnih, jezičnih i kulturnih crtica, koje prate pojedine zanimljive lokacije. Na žalost, ali svakako pohvalno, ima ponešto neugodnih ljubičastih napomena koje upozoravaju na još uvijek prisutna minirana područja.

Matias Gomez, *Forgotten Beauty – A hiker's guide to Bosnia and Herzegovina's 2000 metre peaks - and other selected adventure. Buybook Sarajevo, 2005.* Kad se čovjek rođen u Španjolskoj, odrastao u Ujedinjenom Kraljevstvu, u jednom trenutku nađe u CARE misiji u Bosni, pa si još, da bi kvalitetno ispunio slobodno vrijeme, zada osobnu misiju – ispenjati sve vrhove više od 2000 m (i poneke niže!), takva odluka može samo zaslužiti divljenje – pogotovo kad znate mjesto radnje, dakle BiH, a potom i vrijeme radnje – 2000.–2004., dakle poslije rata u minski vrlo zagađenoj sredini. Kad takav čovjek odluči svoja iskustva i prikupljene informacije podijeliti s drugima, pa potom još to učini vrlo metodično, naravno, ne bez spisateljskog dara, njegov projekt ne može završiti drugačije nego djelom koje je naprosto korisno.

Riječ je o knjizi korisnoj za sve koji bi planinarili po BiH, a ne znaju baš jezik, ali i nama koji s jezikom stojimo vrlo dobro, ali ne znamo gdje se smije i gdje se može. Kad uzmete u ruke ovu knjigu i odredite koji od

25 vrhova želite obići, imate dojam da bez ikakvih problema i dilema možete doći do početne točke uspona, a potom – slijedeći dobro opisan smjer – i do samoga cilja. Mora se spomenuti da se Matias koristi GPS-om i sve bitne koordinate navodi u opisima (u nekim opasnim područjima uz posebnu napomenu da se ne smije kretati prije nego se pozicija neosporno utvrdi GPS-om!). Sve opise uspona, njih 30, opremio je vrlo kvalitetnim kartama 1:25 000, s točno ucrtanim putovima, a gotovo svaki uspon prati i karta miniranosti, koju je napravila nadležna agencija – BH MAC. Sve zajedno vrlo jednostavno, pregledno i nadasve upotrebljivo.

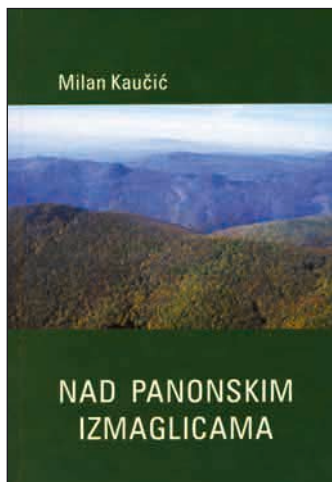
Knjiga je napisana i objavljena na engleskom. Tako je, slijedom slučajnosti, engleski-govoreća planinarska populacija iznenada dobila vrlo dobro izdanje koje pokriva BiH. Naravno da knjigu kao takvu možemo koristiti i mi, ali neke neprovjerene naznake govore da bismo mogli uskoro dobiti i njezino izdanje na »našem« jeziku.

Branko Meštrić

MILAN KAUČIĆ: NAD PANONSKIM IZMAGLICAMA

Čitatelj će iz poetskoga naslova ove knjige lako naslutiti da je riječ o slavonskim planinama. Autor je stari požeški planinar (rođen 1931. godine), pjesnik, pisac i publicist (Duga brazde, Mislovet, Zgode i nezgode naroda slavonskog, Slavonski aforizmi i epigrama...). Našim je čitateljima već odavna poznat jer od

1988. do danas »Hrvatski planinar« gotovo svake godine objavi poneki njegov putopisni biser iz planina koje okružuju Požešku kotlinu. Po uzoru na dr. Antu Rukavinu iz Gospića (Velebitskim stazama, 1979), Šimu Balena (Velebit se nadvio nad more, 1985) i Miru Šincek (Kamenčići s planina, 2001), i Kaučić se odlučio da svoje rasijane bisere skupi među koricama knjige, a to mu je tiskom omogućio požeški ogranak Matice Hrvatske (Požega, 2005, naklada 700 primjeraka, 20,5 cm, 156 stranica). Knjigu je fotografijama u boji ukra-

sio Branko Štivić, a opširnim predgovorom, zapravo malom književno-planinarskom studijom, popratio našički planinar Drago Trošelj, također naš dugogodišnji suradnik. Knjiga sadrži tridesetak članaka, od kojih je većina već objavljena u našem časopisu, ali ima i nekoliko novijih priloga. Knjiga je vrijedan prilog hrvatskoj planinarskoj književnosti i, konačno, primjer da je planinarsku književnost prihvatila i naša najstarija kulturna ustanova, Matica hrvatska.

prof. dr. Željko Poljak

DANICA KSENIĆ

Posljednjeg dana ljeta, 22. rujna 2005. godine, za- uvijek je otišla Danica Ksenić, rođena Skok (rođena 22. siječnja 1931. u Jurkovom Selu).

Ostavila je neizbrisiv trag u planinarskoj organizaciji. Osnivač je PD »Pliva« daleke 1962. godine i jedina se uspjela redovito družiti s prirodom do posljednjeg dana. Bila je vodič i učitelj naraštajima planinara. Teško je prebrojiti sve one koji su uz Danu napravili prve planinarske korake, naučili prepoznavati lje- kovite biljke, razlikovati gljive, brati i pripremati šumske plodove, čuvati rijetke i zaštićene biljke. Mnogo je znala, i to je ne- sebično prenosila drugima.

Iako među najstarijima u Društvu, naša je Dana bila vodič s najvećim brojem izleta. Samo u posljednjih desetak godina vodila je više od 200 izleta. Osam je godina bila u Upravnom odboru Društva, gdje je dala nemjerljiv doprinos.

Bile su to »zlatne godine« kada su brojne aktivnosti kao: uvođenje mjesečnog biltena, redovito organiziranje planinarske škole, školovanje markacista, izdavanje

publikacija (pjesmarice, dnevnika »35 vrhova« i dr.), obnavljanje postojećih i markiranje novih planinarskih putova, organiziranje redovitih predavanja na sastan- cima Društva, nabavljanje planinarske opreme, izrada kompjutorskog programa za praćenje rada Društva, izrada web-stranice, rezultrale naglim porastom član- stva, povećanjem broja izleta, kao i broja sudionika i ukupnog vremena provedenog na izletima, što je najbolja mjera kvalitete rada planinarskog društva. Otuda i brojna priznanja koja je zasluženo primila. Nosite- ljica je brojnih priznanja PD »Pliva«, PS Zagreba i HPS-a.

Dana je osvojila mnoge planinske vrhove, a među nama je osvojila sve vrhove drugarstva i prijateljstva. Bezbroj je puta položila ispit ljudskosti. Bila je i ostat će »NETKO« u planinarstvu, o čemu svjedoči i njezino ime u Zlatnoj knjizi hrvatskog planinarstva.

Na sjećanje i u Daninu čast 9. listopada smo svi za- jedno otišli u njezin rodni Žumberak. Planinareći »Daninim stazama« njegovat ćemo uspomenu na našu »Skokicu«.

Bernarda Huzjak

PLANINARSKI DOM NA VELIKOM DOLU NAZVAN IMENOM IVICE SUDNIKA

U nedjelju 30. listopada održana je na Velikom dolu u Samoborskom gorju svečanost posvećena istaknutom samoborskom građaninu, muzealcu, športskom djelatniku, fotografu i planinaru Ivici Sudniku. Povod svečanosti bila je odluka gradskog poglavarstva Samobora da se planinarski dom na Velikom dolu, koji je u vlasništvu grada, prozove imenom Ivica Sudnika. Odluka je donesena prema

Svečanost na Velikom dolu

foto: Alan Čaplar

Dva velikana samoborskog i žumberačkog planinarstva: Vladimir Jagarić i Ivica Sudnik
16. lipnja 1962. na VI. sletu mladih planinara
Hrvatskog zagorja u Gornjoj Stubici

zajedničkom prijedlogu koji su samoborski planinari dali svojem poglavarstvu, želeći u imenu jednog planinarskog doma ostaviti trajan spomen na Sudnika, koji je – između ostaloga – bio jedan od nositelja njegove izgradnje.

Otkrivanje ploče s novim imenom doma

foto: Alan Čaplar

Na Velikom dolu okupilo se po lijepom jesenjem danu nekoliko stotina planinara. Sve okupljene najprije su pozdravili predsjednik HPD »Japetić« Darko Dömötörfy, dogradonačelnica Samobora Ma-

rica Jelenić, planinarica Ranka Novosel, predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević te dopredsjednik HPS-a i pročelnik samoborske stanice HGSS-a Vlado Novak, a zatim je svečano otkrivena ploča s novim imenom planinarskog doma. Planinarsko se društvo, uz odličan gitarističko-tamburaški duo, pjesmu i planinarski grah, nastavilo do kasnih poslijepodnevni sati.

U prigodi imenovanja doma, u prizemnoj prostoriji doma bila je dobrotom Samoborskog muzeja uređena manja izložba o radu »Japetića« i Ivice Sudnika, a uz nju je izdan prigodni katalog u boji.

Svečanost je organiziralo HPD »Japetić«, društvo kojemu je Ivica Sudnik punih 29 godina bio predsjednikom.

Alan Čaplar

Dio okupljenih na Velikom dolu

foto: Alan Čaplar

PONOVNO PLANINARSKA KUĆA NA HRASTOVIČKOJ GORI

Nakon točno 60 godina, Hrastovička gora kraj Petrinje dobit će ponovno planinarsku kuću na svojem vrhu. Zanimljivo je da će kuća biti identična prvoj kući koja je na Hrastovičkoj gori bila podignuta 1938. godine, a koja je koncem II. svjetskog rata bila rastavljena i preseljena u selo Gornju Bačugu. Naime, na inicijativu da se obnovi planinarska kuća, konzervatori su postavili uvjet da ona mora biti ista kao i nekadašnja, pa je trebalo pronaći sličnu kuću koja bi se preselila na vrh Hrastovičke gore da bi »glumila« original. Po tom uvjetu, poglavarstvo grada Petrinje odobrilo je sredstva za kupnju kameno-drvene kuće u selu Brubnu koja će biti preseljena na vrh Hrastovičke gore, gdje će biti uređena kao planinarska kuća.

Prostor na kojem se do 1945. nalazio planinarski dom već je pripremljen za gradnju: posječena je šuma, iščupano korijenje i proširen prilazni put. Pri tim radovima pronađeni su i očišćeni temelji starog doma. Trenutno je u tijeku zamršen postupak upisa zemljišta u vlasničke knjige. Očekuje se da bi, ako vremenske prilike posluže, do kraja godine bili gotovi radovi do visine prizemlja. Postavljanje drvenoga kata, krovišta i završni radovi planirani su za proljeće 2006.

Duro Priljeva

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-lux
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori

Monokulari

ZOOM dalekozori

Panoramski dalekozori

Kompasi

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

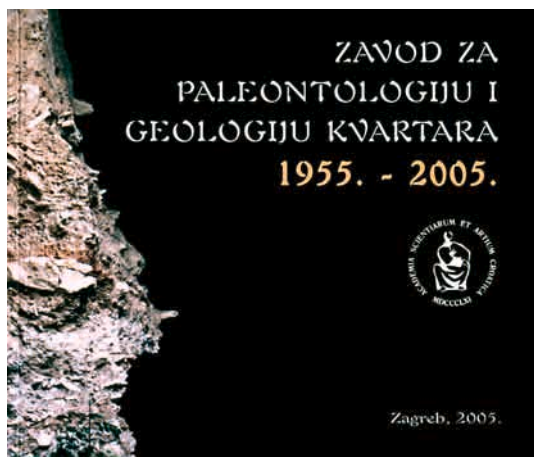

PROSLAVA 50. OBLJETNICE ZAVODA ZA PALEONTOLOGIJU I GEOLOGIJU KVARTARA HAZU

U Velikoj dvorani Palače Akademije u Zagrebu održan je u ponedjeljak 6. studenog 2005. znanstveni skup posvećen 50. obljetnici Zavoda. Osim paleontologa i geologa pozvani su bili i speleolozi koji su godinama surađivali sa Zavodom.

Nakon pozdrava uzvanika uvodnu je riječ dao ravnatelj Zavoda akademik Milan Herak, a slijedili su prikazi 50-godišnjeg rada. O znanstvenoj i stručnoj djelatnosti Zavoda govorila je Dejana Brajković, o znan-

stveno-istraživačkim projektima Vesna Malez, o istraživanju špilja na Čićariji i Učki Preston T. Miracle, o »kasnim« neandertalcima iz nalazišta Hušnjakovo, špilje Vindije, Velike pećine (Mačkove špilje u Hrvatskom zagorju) i Veternice Jakov Radović, o istraživanju kamenog oruđa iz naših špilja Ivor Karavanić, o istraživanju špilje Potočke Zijalke u Sloveniji Vida Pohar, o reviziji faune špilje Veternice i Velike pećine Preston T. Miracle, Dejana Brajković i Kazimir Miculinić, o geologiji Vele spile na Korčuli Ljerka Marjanac i Kazimir Miculinić, o otvorenim (ne špiljskim) paleontološkim nalazištima u Hrvatskoj Jadranka Mauch Lenardić, te o upoznavanju, čuvanju i neškodljivom ko-

rištenju naše geološke baštine Ljerka Marjanac, Tihomir Marjanac i Dejana Brajković.

Velik doprinos ovom slavlju je i predstavljena bogato opremljena monografija »Zavod za paleontologiju i geologiju kvartara 1955. - 2005.« tiskana na 119 stranica.

Vlado Božić

ZAŠTITA I PROMOCIJA ŠPILJE VETERNICE

Javna ustanova Park prirode Medvednica organizirala je u petak 4. studenog 2005., u planinarskom domu Glavica, stručni skup o zaštiti i promociji špilje Veternice - kako je naglašeno najveće špilje u sjevernoj Hrvatskoj. Pozdrav i uvodnu riječ uputila je ravnateljica PP Medvednica gđa Nives Farkaš-Topolnik a uslijedilo je izlaganje o istraživanju šišmiša u Veternici (P. Žvorc), o ostaloj špiljskoj fauni Veternice (R. Ozimec) te o fauni drugih špilja i jama na Medvednici

(J. Bedek). Nakon domjenka sudionici su otišli do ulaza u špilju Veternicu gdje su čuli obrazloženje (Danijela Šnajder) za postavljanje nove čelične ograde ispred ulaza. Ta rešetkasta ograda s vratima je velika novost, jer je odmaknuta od ulaza oko 3 m. Namjena joj je da spriječi ulaz dobronamjernim ljudima a omogući nesmetani ulaz jednoj vrsti šišmiša osjetljivoj na umjetne tvorevine. Nakon izlaganja o povijesti Veternice (J. Posarić) uslijedio je obilazak turističkog dijela špilje sve do Kalvarije gdje su članovi Zagrebačke stanice Hrvatske gorske službe spašavanja izveli pokaznu vježbu spašavanja unesrećene speleologinje.

Za ovu prigodu PP Medvednica je popravio naj- oštećenije dijelove planinarske staze od autobusa do špilje te prikazao (nekima i podijelio) nove suvenire špilje: privjeske, majice i odljevke okamina špiljskih školjaka.

Vlado Božić

ISPRAVAK

U vijesti »Znanstveno-stručni skup istraživača krša Zumberačke gore« g. Vlade Božića koja je objavljena u 11. broju »Hrvatskog planinara« nalaze se dva pogrešna podatka u vezi povoda održavanja toga skupa. U vijesti piše da je Skup bio organiziran u povodu 20 godina rada Speleološkog odsjeka HPD »Japetic« i 50 godina rada Speleoloskog kluba »Samobor«. Oba brojčana podatka su pogrešna – skup je organiziran u povodu obilježavanja 30. godišnjice osnutka SO HPD »Japetic« i 5. godišnjice SK »Samobor«. Molimo uredništvo i čitatelje da uvažavaju ispravak ovih pogrešaka.

Nenad Buzjak

Dio pokazne vježbe spašavanja iz špilje Veternice

foto: Vlado Božić

23. ZBOR VODIČA I PRIPRAVNIKA

Komisija za vodiče HPS održala je 22. i 23. listopada 2005. Zbor vodiča i pripravnika u planinarskom domu »Vila Velebita« na Baškim Oštarijama. Na Zboru je sudjelovalo 49 članova vodičke organizacije iz stanica vodiča Slavonija, Varaždin, Zagreb, Karlovac, Pula, Rijeka, Zadar, Šibenik i Split. Tom prilikom podneseni su izvještaji o radu Komisije za vodiče i stanica vodiča za razdoblje 2004.–2005., a nakon toga raspravljalo se o iznesenim izvještajima i doneseno je nekoliko zaključaka. Prikazani su i video zapisi s tečajeva za vodiče te nekih izleta i tura, informacija o uređenju web-stranice za vodičku službu, demonstrirana je novo nabavljena odora (majice i flisevi), a u večernjim satima vodiči su se družili uz pjesmu i gitaru. U nedjelju su vodiči u manjim skupinama obilazili okolne vrhove te se nakon ručka uputili svojim kućama. Komisija zahvaljuje domaćinima iz PD »Željezničar« Gospić na gostoprимstvu.

Darko Luš

MOLE SE ISPRAVKE I DOPUNE »HRVATSKIH PLANINA«

U pripremi je četvrto izdanje te kapitalne knjige, koja će izaći početkom ljeta 2006. U novo izdanje bit će uneseni brojni ispravci, terenske novosti i dopune, a to je prilika da planinari dostave autoru svoje primjedbe i prijedloge. Mogu ih poslati pismeno ili e-mailom na Hrvatski planinarski savez (Kozarčeva 22; hps@inet.hr) ili izravno autoru (Vlaška 12; zeljko.poljak@zg.t-com.hr). U prošlom izdanju odazvalo se takvom pozivu stotinjak planinara i njihova su imena, uz zahvalu, navedena na početku knjige.

prof. dr. Željko Poljak

PRODAJE SE...

Prodaju se kompletirana godišta časopisa »Hrvatski planinar« od pedesetih godina do današnjih dana. Informacije na tel. 01/23-15-535 daje Zora Somek.

CIJENA PRETPLATE U 2006. GODINI 140 KUNA

Poštovani pretplatnici »Hrvatskog planinara«!

Objašnjavajući razloge posljednjeg poskupljenja časopisa sa 100 na 120 kuna u broju 11-12/2001 »Hrvatskog planinara« naveli smo kako je već tada ekonomska cijena pretplate najmanje 150 kn. U te četiri godine, ne podižući cijenu pretplate od crno/bijelih slika prešli smo na tisak cijelog časopisa u boji, povećali broj stranica, te umjesto dvobroja 11-12 uveli zasebne brojeve za studeni i prosinac.

U međuvremenu su nekoliko puta rasli troškovi poštarine, a najviše prošle godine, samo nekoliko dana nakon što je Izvršni odbor donio odluku da cijena pretplate i dalje ostane 120 kuna. Nedavno su se promijenili i troškovi grafičke pripreme časopisa te je Izvršni odbor HPS 7. studenog 2005. donio odluku da se povisi pretplata za 20 kuna, odnosno da u 2006. godini ona bude **140 kuna**. Ni ta cijena uz sadašnji broj pretplatnika neće omogućiti da časopis posluje bez gubitaka, no HPS razliku će pokriti oglasima ili iz drugih izvora. Molimo sve pretplatnike za razumijevanje, a posebno napominjemo da će uplatnice za pretplatu u sljedećoj godini stići s prvim brojem u idućoj godini, a ne sa zadnjim u ovoj godini kao što je bila dosadašnja praksa. Pretplatu treba platiti nakon prispjeća uplatnice, odnosno do 31. siječnja 2006., a planinarska društva i druge pravne osobe pretplatu plaćaju tek po primitku računa.

Izvršni odbor HPS

HRVATSKI
PLANINAR

SADRŽAJ 97. GODIŠTA

ČLANCI

Bajs, Damir	Košutica – neopravdano zapostavljena ljepotica u Karavankama	350
Bajs, Damir	Na Kalški greben preko Krvavca	295
Bajs, Damir	Po Kornatskom otočju i Ižu	372
Bakšić, Ana	Jama Velebita – nagrada za izazov	328
Balaško, Branko	Horvatovih 500 stuba – kraški fenomen na Medvednici	168
Balaško, Branko	Preko Mangarta i Jalovca	391
Balić, Ivana	Kako sam doživjela špilju Lamprechtsofen	216
Banek, Berislav	Planina Vranica u srednjoj Bosni	382
Berljak, Darko	Glavni odbor HPS	109
Berljak, Darko	Hrvatski planinarski savez u 2004. godini	3
Bogavčić, Dinko	Na Rili i Pirinu u Bugarskoj	62
Božić, Vlado	Dobra jama na Braču	375
Božić, Vlado	Podzemlje Hrvatskoga zagorja	172
Božić, Vlado	Špilje Moravskoga krasa	56
Božić, Vlado	Špiljsko-jamski sustav Lamprechtsofen – Vogelschacht	213
Braum, Branko	Crtica s Ljubičkog brda	19
Braum, Branko	Planine Gorskog kotara, nekad i sad	54
Burica, Gordana	Kamena rapsodija Bojinca	244
Burica, Gordana	Moja ljubav, Čvrstica	64
Burica, Gordana	Snijeg i sunce južnog Velebita	341
Čanić, Tomislav	Put na Aconcaguu	209
Čaplar, Alan	Završena proslava 130. obljetnice	202
Čujić, Boris	Zelenim virom uzvodno	106
Čujić, Boris	Prvo prvenstvo Hrvatske u lednom penjanju	147
Dujić, Antoš	Iz depresije s -88 m na 5642 m	408
Drder, Božidar	Jedna nezgoda i iskustvo s Kleka	46
Gojević, Nikola	Na Dinari otvoreno planinarsko sklonište »Martinova košara«	330
Gracin, Joso	Kanjon izgubljenih mlinica	299
Hudoletnjak, Mirjana	Susret na najvišoj razini	348
Ilijaš, Vladimir	Bez sajle i klina nema adrenalina	22
Islamović, Faruk	Na koju se planinu penjao kralj Filip V. Makedonski?	95
Islamović, Faruk	Uspon na Maglić, najviši vrh BiH	418
Jagarić, Vladimir	Milan Dečak – slikar planina	12
Jagarić, Vladimir	Milan Lenuci – graditelj planinarskih objekata	122
Jagarić, Vladimir	Teatrolog Fotez na Velebitu 1934. godine	308
Jenei, Hrvoje	Novosti u planinarskom odijevanju	150
Jenei, Hrvoje	Planinarska obuća	277
Juras, Ante	Dvadeset godina HPD »Kamenar« u Šibeniku	275

Kasapović, Antun i Željka	U zagrljaju Grobničkih Alpa	259
Kaučić, Milan	Balada za Sovsko jezero	18
Kolac, Dragutin	Planinarsko putovanje u Albaniju	352
Kosović, Jasna	Izlet u brodmoravički kraj	48
Kosović, Jasna	Izlet u čabarski i prezidski kraj	131
Kosović, Jasna	Izlet u delnički kraj	262
Kosović, Jasna	Izlet u vrbovski kraj	90
Kristijan, Zdenko	Brdo Mrsinj i Mrsinjgrad u Lici	335
Kristijan, Zdenko	Proletni uspon na Kremen	207
Lacko, Daniel	Skok u jamu Mamet	102
Lovrić, Antun	Kroničar planinarskog društva	312
Lovrić, Antun	Predsjednik planinarskog društva	98
Lučić, Pero	Dosanjan 75-godišnji planinarski san	24
Margan, Damir	Krn – lice i naličje planine	297
Margitić, Bernard i Čaplar, Alan	Planinarske obilaznice i kontrolne točke	432
Marković, Dubravko	Ćićarija – raj za zimsko planinarenje	82
Matak, Boris	Skitnja do Skitače	86
Meštrić, Branko	Digitalna fotografija	70
Meštrić, Branko	Digitalni fotoaparat	26
Meštrić, Branko	GPS - Satelitsko pozicioniranje	113
Meštrić, Branko	Komunicirajmo računalom!	186
Meštrić, Branko	Matokit i Drveničke stine	246
Meštrić, Branko	Planinarska web stranica	232
Meštrić, Branko	Računalo	154
Novina, Dragec	Obilaznicom »Za dušu i tijele« oko Marije Bistrice	344
Ožanić, Krešimir	Počeci planinarstva u Gorskom kotaru	165
Patačko, Slavko	Moja Afrika	423
Pavešić, Miljenko	Dulibo, ljubavi moja!	430
Pezzolato, Paolo	Dalmatinski san	152
Poljak, Željko	130 godina od prve »laznje«	162
Poljak, Željko	Dokle će Hrvatska biti bijela mrlja u mreži Europskih pješačkih putova?	272
Poljak, Željko	Hrvatska planinarska kartografija	368
Poljak, Željko	Na najvišem vrhu Albanije i Makedonije	176
Poljak, Željko	O Velebitu iznutra	203
Poljak, Željko	Planinariti po Mađarskoj	413
Poljak, Željko	Razgovor s Nives Farkaš-Topolnik, ravnateljicom PP Medvednica	332
Pongrac, Ivan	Follow me!	397
Pongrac, Ivan	Imate li uvjete za planinara?	279
Pongrac, Ivan	Nedjelja	354
Prizmić, Vinko	Učinjeni veliki koraci za HGSS	42
»Purger«	Klak!	184
Radovanović, Vanja	Poznati i manje poznati planinarski ciljevi na otoku Cresu	253
Remar, Željko	Na Ravnu goru iz Lepoglave	127
Sliepčević, Adica	Slovenske planinarske obljetnice	142
Smolec, Robert	O suživotu biljaka i markacista	226
Smolec, Robert	Sličice iz američkoga podzemlja	377
Šimić, Katica	Bili smo na Triglavu...	292
Šincek, Mira	Skroviti kutak	314
Šinti, Josip	Zimski pohodi na Svetu Geru	15
Šorić, Kristina i Marković, Silvana	Tragovima Inka po Peruu	269
Thune-Kostelić, Verica	U zagrljaju Dabarskih kukova	358

Tomerlin, Slavko	Kako je Bog stvarao Stap	242
Tomičić, Davor	Putovi koji se spajaju na Svetom brdu	182
Tota, Blaž	Prvi put na Triglavu i mnogo godina poslije	144
Trošelj, Drago	Europski putovi na putu prema Europi	304
Trpkovski, Goce	Međunarodni pohod na Golem Korab	217
Turk, Milivoj	Čevo – brijeg i pol	249
Turšić, Martin	Novo ruho Rossijevog skloništa	9
Vuković, Jadranka	Kako ne treba planinariti	338
Vuković, Roman	Na vrhovima Pamira	288
Wilhelm, Marijan	Razgovor o planinarskim predavanjima	108
Žagar, Jasna	Ima li pilota u avionu?	316
Žagar, Jasna	Korab – okrutan i blag istovremeno	388
Žagar, Jasna	Moj san	222
Žagar, Jasna	Sve moje Osorščice	66
Žagar, Jasna	Tišina nad samotnom poljanom	280

SLIKOVNI PRILOZI

Čovjek i planina	100
Foto-natječaj »Hrvatskog planinara« (Slobodne teme)	180
Gorski kotar na snimkama Igora Popovića	386
Hrvatska gorska služba spašavanja ovoga ljeta	346
Hrvatska planinarska fotografija između dva svjetska rata	306
Hrvatske planinarske kuće	60
Planine i planinarenje po jadranskim otocima	140
Tragom prvog izleta HPD-a	220
Vrhovi Hrvatske planinarske obilaznice	20

RUBRIKE

Godišnja priznanja i nagrade IO HPS	2
In memoriam: I. Marjanac – 236; I. Milas – 31; Ivan Pavao II. – 191; M. Popijač i I. Sobol – 286; D. Ksenić – 439	
Kalendar akcija	36, 80, 120, 160, 200, 240, 288, 326, 366, 406
Obljetnice	77
Pisma čitatelja	25, 189
Planinarske kuće i putovi	30, 75, 157, 193, 283, 320, 359, 400, 440
Planinarski tisak	29, 73, 116, 234, 360, 399, 437
Speleologija	158, 284, 318, 403, 442
Tko je što u hrvatskom planinarstvu: Dražen Lovreček	235
Vijesti	32, 79, 117, 159, 196, 237, 287, 324, 365, 404, 444
Zaštita prirode	192

www.iglusport.hr

Zagreb, 01/ 37 00 434

Split, 021/ 343 423

Paklenica, 023/ 369 889